

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ΕΥΘΥΦΡΩΝ

Euthyphron

Dindarlık Üzerine

Platon

HUMANITAS

Yunan ve Latin Klasikleri

Yunancadan Çeviren

Güvenç Şar

 KABALCI

PLATON
EUTHYPHRON
[Dindarlık Üzerine]

KABALCI YAYINEVİ: 357

Humanitas Dizisi: 24

Platon
ΕΥΘΥΦΡΩΝ
Euthyphron
[Dindarlık Üzerine]

© Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, 2008

Birinci Basım: Nisan 2011

Kapak Düzeni: Gökçen Yanlı
Teknik Hazırlık: Zeliha Güler
Son Okuma: Mustafa Küpüşoğlu
Yayıma Hazırlayan: Eyüp Çoraklı
Dizi Editörü: Çiğdem Dürüşken

KABALCI YAYINCILIK
Dikilitaş Mah. Eren Sok. Tellioglu Plaza No:18 / 1
Gayrettepe 34349 Beşiktaş - İstanbul
Tel: (0212) 236 62 34 Faks: (0212) 236 62 03
yayinevi@kabalci.com.tr www.kabalciyayinevi.com
internetten satış: www.kabalci.com.tr
humanitas@kabalci.com.tr

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Platon
Euthyphron

ISBN 978-975-997-176-2

Baskı: Fabrika Basım (0212 294 3800)
Cendere Caddesi No: 11 Kağıthane-İstanbul

PLATON

ΕΥΘΥΦΡΩΝ

EUTHYPHRON

[DİNDARLIK ÜZERİNE]

Çeviren:
Güvenç Şar

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
<i>Euthyphron</i> Üzerine	7
<i>Diyalogdaki Temel Kavramlar</i>	12
Yöntem	16
 ΕΥΘΥΦΡΩΝ	18
 EUTHYPHRON	19
 NOTLAR	85
KAYNAKÇA	95
YER VE KİŞİ ADLARI DİZİNİ	99
YUNANCA KAVRAM VE SÖZCÜK DİZİNİ	101

GİRİŞ

Euthyphron Üzerine

İlkçağ felsefesine ilişkin felsefe tarihlerinde Platon'un bu diyalogu *Euthyphrōn* olarak adlandırdığı belirtilir. Platon üzerine uzmanlaşmış çalışmalardaysa diyalogun tam başlığı *Euthyphrōn ē peri hosiou, peirastikos* [Εὐθύφρων ἢ περὶ ὁσίου, πειραστικός] olarak verilir. Bu başlığa *peirastikos* sözcüğü sonradan eklenmiştir. Çünkü "Platon *peirastikos* sözcüğünü kullanmaz."¹ *Peirastikos* sözcüğü "deneme türünde, deneysel, kesin olmayan" gibi anlamlara gelir.² Bu açıdan *peirastikos* diye tanımlanan diyaloglar kesin sonuca bağlanmayan diyaloglar olarak da nitelenebilir. Thrasyllus tarafından bölümlenen diyaloglar arasında *peirastikos* diye nitelenenler, *Euthyphrōn* hariç, *Theaitētos*, *İōn* ve *Menōn* diyaloglarıdır.³

Platon'un *Euthyphrōn* diyalogu *Sokrates'in Savunması*, *Kritōn* ve *Phaidōn* diyaloglarıyla bütünlük oluşturur. Bu diya-

¹ Christoph Horn, Christof Rapp, *Wörterbuch der Antiken Philosophie*, Beck Verlag, München, 2002.

² Candan Şentuna *peirastikos* sözcüğünü "sınama" olarak çevirir. Bkz. Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamı ve Öğretileri*, çev. Candan Şentuna, YKY Yayınları, İstanbul, 2003, s. 150.

³ Christoph Horn, Christof Rapp, *Wörterbuch der Antiken Philosophie*. Cambridge Üniversitesi'nce yayımlanan *Platonis Euthyphro* başlıklı çalışmada ise *peirastikos* diyaloglar, *Euthyphrōn* dışında *Kharmides*, *İōn* ve *Menōn* şeklinde sıralanır. Bu konuya ilişkin olarak bkz. Platon, *Platonis Euthyphro*, Cambridge University Press, London, 1910, s. 27.

loglardan *Euthyphrōn*, *Sokrates'in Savunması* ve *Kritōn* gençlik dönemi diyalogları ya da Sokratik diyaloglar olarak kabul edilir, *Phaidōn* ise olgunluk dönemi diyaloglarından sayılır. Söz konusu diyalogların ortak özelliği hepsinin ana konusunun Sokrates'in yargılanması ve ölümüyle ilgili olmasıdır: *Euthyphrōn* Sokrates'in yargılanması öncesini, *Sokrates'in Savunması* yargılanma sürecini, *Kritōn* yargılanma sonrasını, *Phaidōn* ise ölüm gününü ve ölümünü bize anlatır. *Euthyphrōn* diyalogu, *Theaitētos* diyaloguna bakılacak olursa söz konusu diyalogun bittiği gün başlamıştır: “Şimdi Meletos’un aleyhime açtığı dava (*graphein*) için yargı yerine gitmek zorundayım.”⁴

Euthyphrōn, Sokrates'in suçlanması, yargılanması ve ölümüyle ilgili diyalogların başında yer alır. Sokrates, henüz mahkeme başlamamışken Atina'da din işlerinden sorumlu yöneticinin (*basileus*) karşısına çıkmak üzere *basileus*'un sarayına gider. Burada karşılaştığı Euthyphron'un da bir davası vardır. Sokrates gençleri yoldan çıkarma ve tanrılara saygısızlık nedeniyle mahkemeye verilmişken Euthyphron cinayet nedeniyle kendi babasını mahkemeye vermektedir. Diyalog mahkemeye verilen Sokrates ve mahkemeye veren Euthyphron örneğinde olduğu gibi karşıtlıklarla örülüdür: “Lykeion’da alışılmış konuşmaya karşı kralın sarayı (2a); *dikē*'ye [dava] karşı *graphē* [suçlama] (2a); gençlerin bozulmasına karşı yaşlıların bozulması (2c-3a); şehre faydaya karşı şehre zarar (3a); yeni tanrılar icat etmeye karşı geleneksel inanışları reddetme (3b); Atinalıların öğretmenlere yönelik genel tutumuna karşı

⁴ Platon, *Theaitētos*, 210D.

öğretmen olmayanlara yönelik genel tutumu (3c-d); şakaya karşı ciddiyet (3d-e); Meletos'un annesine şikayet eder gibi Sokrates'i suçlamasına karşı Euthyphron'un babasını suçlaması (2c-4a); halkın bilgiden yoksun olmasına karşı Euthyphron'un bilgiye sahipmiş gibi davranması (4a-5a); kölenin 'kasıtlı cinayetine' karşı babanın 'kazayla öldürmesi' (4c-d); Euthyphron'un eylemini ailesinin *anosion* [dine aykırı] olarak değerlendirmesine karşı kendisinin *hosion* [dine uygun] olarak değerlendirmesi (4d-e); Meletos'un Sokrates'i suçlamasına karşı Euthyphron'u önemsememesi (5c)...."⁵ Platon'un bu türden karşıtlıkları edebi bir biçimde diyaloga yerleştirmesi diğer diyaloglarında da görülen bir şeydir. Örneğin *Protagoras* diyalogunda da "sokakta dolaşana karşı evde oturan," "bilgiyi açığa çıkarana karşı bilgiyi satan," "kısa konuşmalar yapana karşı uzun konuşmalar yapan" gibi karşıtlıklar söz konusudur. Bu diyalogda da birtakım karşıtlıklar olmasına ve bu karşıtlıkların birbirleriyle olan ilişkilerinin Platon tarafından ortaya konulmasına rağmen diyalog yine de bir sonuca ulaşmaktan uzaktır.

Sokrates'in dinsizlik ve tanrılara saygısızlık gibi suçlamalarla yargılanması *Euthyphrōn* diyalogunu konusu bakımından ilgi çekici kılmaktadır. Dinsizlikle suçlanan Sokrates'in dine ve dindarlığa yaklaşımının ne olduğu ya da ne olacağı bu ilginin asıl kaynağıdır. Adalet, ölçülülük gibi erdemler üzerinde ayrıntılı olarak duran Sokrates din, dine uygun olan, dindarlık ve dinsizlik söz konusu olduğunda, tatmin

⁵ Robert G. Hoerber, "Plato's Euthyphro," *Phronesis*, 3:2 (1958) s. 99.

edici bir yanıt bulunamayan ve herhangi bir sonuca bağlanamayan bu diyalogda konuyu tartışıyor gibi görünür. Laszio Versenyi bu durumun nedenini “Sokrates’in Yunan dininin oluşumuna ve gelişimine hiçbir katkısı olmadı. (...) Tanrıların özsel doğalarına ilişkin bir araştırmayı boşa zaman kaybı olarak gördü ve böylesi bir araştırmadan hep uzak durdu. Tümyle Protagorasçı olan bir tutumla, dinin kökeniyle ilgili nedensel açıklamaları, söylencelerin (efsane, mit) ussallaştırılmaları işini ve tanrılarla ilgili her tür kurguyu boş zamanı olan başka insanlara bıraktı,”⁶ diye açıklar. Kuşkusuz böylesi bir açıklama diyalogun bir yönünü ortaya koyması bakımından önemlidir, ancak yeterli değildir.

Diyalogun karakterlerinden biri olan Euthyphron düşünsel anlamda büsbütün Sokrates’in karşıtı olmaktan çok dinsel ya da dine uygun eylemin ne olduğunu iyi bildiğini düşünen Atina halkının gülünç bir örneğidir. Nitekim Euthyphron daha diyalogun başlarında dindarlığı herkesten daha iyi bildiğini iddia etmektedir. Bu açıdan “Platon’un Euthyphron portresi şaşılacak derecede kibirli, kendini beğenmiş bir karakterin portresidir.”⁷ Diyalog için Platon’un Euthyphron’u seçmesi tesadüfi değildir. Çünkü Euthyphron hem bir kahindir, hem de din ve dindarlık konusunda her şeyi bildiğini ileri süren bir kişidir. Ayrıca Euthyphron adı, *Kratylos* diyalogunda gelişmiş bir örneğini gördüğümüz, sözcükler üzerinden giderek

⁶ Laszio Versenyi, *Sokrates ve İnsan Sevgisi*, çev. Ahmet Cevizci, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1988, s. 144.

⁷ Alexander Nehamas, *Yaşama Sanatı Felsefesi*, çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2002, s. 74.

ironiyi derinleştirme tarzını anımsatacak şekilde özellikle seçilmiş gibidir. Bilindiği gibi Euthyphron adı Yunanca'da "düz, doğru düşünceli" anlamına gelir. Bu da bize ironinin diyalogun adından başlayarak sonuna kadar süreceğini göstermektedir.⁸ Ancak bu ironinin felsefi olmaktan çok edebi bir ironi olarak nitelendirilebileceğini de eklemeliyiz. Ayrıca diyalog içerisinde süregiden ironik yaklaşımın aynı zamanda din ve dindarlık konusuyla yakından ilgili olduğu da söylenebilir. Fakat biz bu ilgiyi kurmak istemiyoruz, bunun yerine ironinin kendisini dini konularda bilgili sanan Euthyphron üzerinden aslında Atina halkına ve onların dinsel inanç ve tutumlarına yönelik olduğunu düşünmek istiyoruz. Yeniden Euthyphron'la Sokrates arasındaki ilişkiye dönecek olursak, metin boyunca Sokrates'in Euthyphron'a yönelik övgüleri abartılı noktalara varırken Euthyphron bir nevi saflıkla bu övgülerin arkasındaki ironin farkına varmaz görünür. Ancak Sokrates bununla yetinmez, ironisini giderek ölçüsüzleştirir; sadece bilmediğini bilen Sokrates, olabilecek belki de en son kişiden, dini konularda her şeyi bildiğini ileri süren Euthyphron'dan öğretmenini olmasını ister. Diyalogda Platon'un Sokrates'inin hem Euthyphron'a hem de metni okuyanlara seslenişi açık bir şekilde görünür. Böylece Sokrates geleceği gören, hatta dinsel konuları bilen bu kişi karşısında kendini korumaya alıp her zamanki tartışma pozisyonunu yeniden güçlendirir. Yani daha açık bir deyişle karşısındakini bilme/söyleme açısından yükseltir, dolayısıyla onu sorumlu kılarken kendini

⁸ Alexander Nehamas, *Yaşama Sanatı Felsefesi*, s. 65-87.

bilme/söyleme açısından aşağıda bir yere konumlandırarak bilme/söyleme adına belli bir sorumsuzluğu da üstlenir; bilmiyormuş gibi yaparak da ironisini geliştirir. Ne diyelim, Sokrates'tir ne yapsa yeridir demektense, onun seslenmesine başka bir ironi ustasıyla, Euthyphron adına olmasa da kendi adımıza bir soruyla, soru olmayan bir soruyla karşılık verelim: "Ah, Sokrates, Sokrates, yoksa senin gizemin miydi? Ah, gizem dolu ironici, yoksa bu muydu senin – ironin?"⁹

Diyalogdaki Temel Kavramlar

Euthyphrōn diyalogunun temelini oluşturan kimi kavramların birbirinin yerine kullanılmasından, hatta birbiri içine örülü bir bütünlük oluşturmamasından kaynaklanan sorunlar çeşitli Batı dillerine yapılan çevirilerde kendisini göstermektedir. Bu nedenle diyalogun Türkçe'ye çevirisinde karşılaşılan güçlükleri de biraz olsun gidermek amacıyla birbirinin yerini tutan ya da anlam bakımından birbirine sıkı sıkıya bağlı sözcük veya kavramlara dikkat çekerek aralarındaki ilişki ve ayrımları göstermeye çalışmak diyalogun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Diyalogun üzerine kurulduğu *hosios* [ὁσίος] ile *eusebes* [εὐσεβὲς] ve *anosios* [ἀνόσιος] ile *asebes* [ἀσεβὲς] kavram

⁹ Friedrich Nietzsche, *Die Geburt der Tragödie*, Kritische Studienausgabe (KSA), yay. haz. Giorgio Colli, Mazzino Montinari, 3. baskı, de Gruyter Verlag, München, 1999, s. 13 (çeviri için bkz. Friedrich Nietzsche, *Tragedyanın Doğuşu*, çev. Mustafa Tüzel, İthaki yayınları, İstanbul, 2005, s. 9).

çiftleri mevcut çevirilerde birbirine karışmış durumdadır. Kimi çevirilerde *hosios* için de *eusebes* için de aynı karşılığın kullanıldığı görülmektedir. Örneğin İngilizce’de hem *hosios* hem de *eusebes* “kutsal” (*holy*) sözcüğüyle karşılanmıştır. Türkçe’de ise genellikle bu iki sözcük “dindar” ya da “dindarlık” olarak karşılanmaktadır. *Eusebes* sözcüğü dindar karşılığından çok tanrılara, aileye, büyüklere saygı anlamındadır. Çünkü *eusebes* ve *asebes* sözcükleri *sebomai* fiilinden gelir. *Sebomai* fiili ise tanrı ya da tanrılar karşısında korku ya da saygı duymak, utanç hissetmek, bir şeyden korkmak, endişelenmek gibi anlamlara sahiptir.¹⁰ Bu bakımdan *eusebes* için “saygılı,” *asebēs* için “saygısız,” *hosios* için “dine uygun,” bu sözcüğün karşıtı *anosios* içinse “dine aykırı” karşılığı uygun görünmektedir. Buna bağlı olarak *eusebeia* [εὐσεβεία] için “saygılilik,”¹¹ *asebeia* [ἀσεβεία] için “saygısızlık,” *hosiotēs* [ὁσιότης] için “dindarlık,” *anosiotēs* [ἀνοσιότης] içinse “dinsizlik” karşılıkları uygundur. Ancak diyalogdaki en önemli sözcük çifti *hosios* [ὁσίος] ile *anosios* [ἀνόσιος] olarak görünmektedir.¹² *Hosios*

¹⁰ H. George Liddell, Robert Scott, *A Grek English Lexicon*, 9. edisyon, Oxford University Press, Oxford, 1996.

¹¹ “*Eusebeia*, ister insansal ister tanrısal olsun, gerçekten de saygıya değer, huşu ifade eden, korku veren bir şeye karşı duyulan saygı, korku, huşu ve o şeyi yüceltme anlamına gelir.” Bkz. Laszio Versenyi, *Sokrates ve İnsan Sevgisi*, çev. Ahmet Cevizci, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1988, s.146.

¹² Walter Burkert bu kelime çifti hakkında, *Euthyphrōn* diyalogunda geçen cinayet ve mahkeme olaylarıyla birlikte düşünüldüğünde, şu ilginç ayrımı vermektedir: “Özellikle tüm katiller *anosios*’tur, halbuki mahkeme yargısına dayanarak ya da savaşta öldüren kim olursa olsun *hosios* olmaktadır.” Walter Burkert, *Greek Religion*,

sözcüğü bir sıfat olduğundan “dine uygun” olarak anlaşılmalıdır. Fakat diyalog bağlamında *hosios* isimleşerek [*hosion*] “dine uygun eylem” ya da “dindarlık” anlamını kazanmaktadır. Bundan dolayı *hosios* sözcüğünün karşılığı olarak “dine uygun olan” ifadesi daha uygundur. Nitekim diyalogda Sokrates büyük ölçüde dine uygun eylemin, hatta dindarlığın kendisinin ne olduğunu sorgulamaktadır. Biz de çevirimizde yukarıdaki ayrımlara olabildiğince uymaya çalışmakla birlikte sözcüklerin bağlamlarını da göz önünde bulundurarak Türkçe ifade ve akışa bağlı kalmaya özen gösterdik.

Eski Yunan düşünmesinde günümüzdeki tek tanrılı dinlerin din ve dindarlık kavramlarını birebir karşılayan sözcükler mevcut değildi. Yunanların bizim anladığımız anlamda bir din anlayışına ve sözcüğüne sahip olmadıklarıyla ilgili birçok örnek arasından Heidegger’i ve klasik filolog Wilamowitz’i gösterebiliriz.¹³ Heidegger “Aslında Yunanca hiçbir ‘din’ sözcüğü yoktur,” ifadesini de kullanmaktadır.¹⁴ Dindarlık, daha çok saygı göstermekle ilgili bir durumu ifade etmektedir: “Yunanlı için dindarlık, göksel varlıklara kültürel anlamda saygı göstermek demektir, o kadar.”¹⁵ Bu saygının arkasında ise

çev. John Raffan, Harvard University Press, 1985, s. 270.

¹³ Martin Heidegger, Eugen Fink, *Heraklit, Seminar Wintersemester 1966/1967 - Gesamtausgabe 15*, 2. baskı, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1996, s. 27.

¹⁴ Martin Heidegger, *Heraklit, Der Anfang des abendlandischen Denkens, Sommersemester 1943 - Gesamtausgabe 55*, 3. baskı, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1994, s. 13.

¹⁵ Egon Friedell, *Antik Yunan’ın Kültür Tarihi*, çev: Necati Aça, 1. baskı, Dost Kitabevi, Ankara, 1999, s. 81.

büyük ölçüde tanrıların gazabına uğramama çabası yatmaktadır: “Tanrıların emirlerine uyulmasının nedeni itaatkârlıktan ziyade, akıllıca davranıp onları kışkırtmamaktır. Onlara hakaret etmek küfürdür. Onları kızdıran başkaca bir haksızlık yoktur. ‘Tanrılara hakaret’ davalarıyla sık sık karşılaşılırdı.”¹⁶ Tanrılara saygı göstermeyenler cezalandırılmalıdır ki, tanrıların gazabına uğranılmasın. Nitekim Homeros’un *Ilias* destanının başında Apollon, kendisine saygıda kusur etmeyen Khryses’in dualarını kabul ederek Akhalar oklarıyla birer birer öldürür.

Diyalogda dikkatimizi çeken ve açıklanması gereken bir başka sözcük çifti ise *dikē* ile *graphē*’dir. Sokrates’in yargılandığı davayla ilgili bir ayrımı gösteren bu iki sözcük arasındaki farklılık çeviriler ve yorumlarda genel olarak bireysel dava (*dikē*) ve kamu davası (*graphē*) olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Platon çevirmen ve yorumcularından biri olan John Burnet “dava” anlamındaki genel terimin *dikē* olduğunu, fakat *Euthyphrōn* diyalogunda kişisel dava (*idiai dikai*) ve kamu davası (*dēmosiai dikai*) olarak iki farklı biçimin bulunduğunu söyler. Bu dava biçimlerinden kamu davasının (*dēmosiai dikai*) ise *graphai* olarak adlandırıldığını ifade eder. John Burnet’e göre “özel davada suçlayıcı, kişinin hatası için tazminat talep ederken kamu davalarında devlete karşı işlenmiş bir suç için ceza talep eder. Bundan dolayı *dēmosiai dikai* ya da *graphai*’da devlet suçlayıcı değildir. Bir yurttaş, bu davada Meletos, suçlamanın sorumluluğunu üstlenmelidir.”¹⁷ Genel kabul

¹⁶ Egon Friedell, *Antik Yunan’ın Kültür Tarihi*, s. 82.

¹⁷ John Burnet, *Plato’s Euthyphro, Apology of Socrates and Crito*,

gören bu yoruma göre *dikē* kişisel bir davaya, *graphē* ise kamusal bir davaya işaret etmektedir.

Yöntem

Bu çeviri Plato, *Euthyphro*, *Apology*, *Crito*, *Phaedo*, *Phaedrus*, Loeb Classical Library, Harvard University Press, 1971, baskısına ait Yunanca metin temel alınarak yapılmıştır. Çeviride bunun dışında şu metinlerden de yararlanılmıştır: James Adam tarafından hazırlanan *Platonis Euthyphro*, Cambridge University Press, London, 1910; St. Gorge Stock tarafından hazırlanan *The Euthyphro of Plato*, Oxford University Press, 1909; John Burnet tarafından hazırlanan *Plato's Euthyphro*, *Apology of Socrates and Crito*, Oxford University Press, London, 1970.

Ayrıca Almanca ve İngilizce şu çeviriler de karşılaştırma amacıyla göz önünde bulundurulmuştur: Platon, *Sämtliche Werke*. Bd. 1. *Apologie*, *Kriton*, *Protagoras*, *Hippias II*, *Charmides*, *Laches*, *Ion*, *Euthyphron*, *Gorgias*, *Briefe*, çev. Friedrich Schleiermacher, Rowohlt Verlag, Hamburg, 1969; Platon, *Euthyphron*, çev. Klaus Reich, Felix Meiner Verlag, Hamburg 1968; Plato, *Euthyphro*, *Apology*, *Crito*, *Phaedo*, çev. Benjamin Jowett, Prometheus Books, New York, 1988.

Oxford University Press, London, 1970, s. 8. Burnet'in bu ayrımı Türkçe'de Ahmet Cevizci tarafından yapılan Platon çevirisinde de göz önünde bulundurulur. Konuya ilişkin olarak bkz. Platon, *Sokrates'in Savunması*, çev. Ahmet Cevizci, Sentez yayınları, İstanbul, 2008, s. 11-12.

Euthyphrōn diyalogunun Türkçe’de dikkate değer iki çevirisi mevcuttur. Bunlardan biri aynı zamanda Türkçe’deki ilk *Euthyphrōn* çevirisi olan Semiha Cemal çevirisidir. 1933 yılında yayımlanan bu çeviride Semiha Cemal diyaloga “Ötifron yahut takva” başlığını uygun bulmuştur. İkinci çeviri ise Pertev Naili Boratav’a aittir. Daha sonra farklı yayınevlerince pek çok baskısı yapılan Boratav çevirisinin ilk baskısı 1942 yılında yapılmıştır. Ancak Fransızca ve İngilizce çevirilerden yapılan her iki çeviri de günümüz Türkçe’sinden oldukça farklıdır.

Son olarak bu çalışmayı hazırlamama vesile olan *Humanitas: Yunan ve Latin Klasikleri Dizisi*’nin editörü hocam Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken’e, Yunanca metnin bütünüünün çevirisine ilişkin editoryal desteği ve önerilerinden ötürü Eyüp Çoraklı’ya, Yunanca konusunda beni yüreklendiren hocam Prof. Dr. Saffet Babür’e, çeviri metnimin çeşitli Almanca çevirilerle karşılaştırılmasında değerli katkılarda bulunan hocam Doç. Dr. Metin Toprak’a, bu çalışmanın her satırında önerisini, desteğini ve katkısını gördüğüm çalışma arkadaşım, dostum ve hocam Doç. Dr. Erdal Yıldız’a teşekkürü borç bilirim.

ΕΥΘΥΦΡΩΝ

ἡ περὶ ὀσίου, πειραστικός

EUTHYPHRON

Dindarlık Üzerine,
Deneme Türünde Bir Diyalog

ΕΥΘΥΦΡΩΝ

[ἢ περὶ ὀσίου, πειραστικός]

St. I

p. 2A ΕΥΘΥΦΡΩΝ: Τί νεώτερον, ὦ Σώκρατες, γέγονεν, ὅτι σὺ τὰς ἐν Λυκείῳ καταλιπὼν διατριβὰς ἐνθάδε νῦν διατρίβεις περὶ τὴν τοῦ βασιλέως στοάν; οὐ γάρ που καὶ σοί γε δίκη τις οὔσα τυγχάνει πρὸς τὸν βασιλέα ὥσπερ ἐμοί.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οὗτοι δὴ Ἀθηναῖοί γε, ὦ Εὐθύφρων, δίκην αὐτὴν καλοῦσιν, ἀλλὰ γραφήν.

B ΕΥΘ: Τί φῆς; γραφήν σέ τις, ὡς ἔοικε, γέγραπται; οὐ γὰρ ἐκεῖνό γε καταγνώσομαι, ὡς σὺ ἕτερον.

ΣΩ: Οὐ γὰρ οὖν.

ΕΥΘ: Ἀλλὰ σὲ ἄλλος;

ΣΩ: Πάνυ γε.

ΕΥΘ: Τίς οὗτος;

ΣΩ: Οὐδ' αὐτὸς πάνυ τι γινώσκω, ὦ Εὐθύφρων, τὸν ἄνδρα· νέος γάρ τις μοι φαίνεται καὶ ἄγνως· ὀνομάζουσι μέντοι αὐτόν, ὡς ἐγώ μαι, Μέλητον. ἔστί δὲ τῶν δήμων Πιθεύς, εἴ τινα νῶ ἔχεις Πιθέα Μέλητον, οἷον τετανότριχα καὶ οὐ πάνυ εὐγένειον, ἐπίγρυπον δέ.

EUTHYPHRON

[*Dindarlık üzerine; deneme türünde bir diyalog*]

St. I

p. 2A EUTHYPHRON: Ne o Sokrates, ne oldu¹ da Lykeion'daki² konuşmaları³ bırakmış burada, *basileus*'un sarayı⁴ önünde oyalanıyorsun? *Basileus*'un huzurunda benimki gibi bir davan⁵ olamaz ki senin.

SOKRATES: Doğrusu Euthyphron, Atinalılar dava değil, suçlama⁶ diyor buna.

B EUTHYPHRON: Ne diyorsun? Demek biri senin için suçlamada bulundu; çünkü senin bir başkası için suçlamada bulunacağını düşünemem.

SOKRATES: Elbette, ben suçlamada bulunmadım.

EUTHYPHRON: Öyleyse biri senin için suçlamada bulundu?

SOKRATES: Evet, öyle.

EUTHYPHRON: Peki, kim bu adam?

SOKRATES: Tam olarak ben de tanımıyorum bu adamı, Euthyphron. Genç ve tanınmamış biri olsa gerek. Sanırım adı Meletos,⁷ Pittheus *demos*'undan⁸ biri; hani hatırlasana uzun düz saçları, seyrek sakalı ve çengel burnu olan Pittheuslu bir Meletos vardı.

ΕΥΘ: Οὐκ ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ δὴ τίνα
C γραφήν σε γέγραπται;

ΣΩ: Ἦντινα; οὐκ ἀγεννῇ, ἔμοιγε δοκεῖ· τὸ
γὰρ νέον ὄντά τοσοῦτον πρᾶγμα ἐγνωκέναι οὐ
φαῦλόν ἐστιν· ἐκεῖνος γάρ, ὥς φησιν, οἶδε, τίνα
τρόπον οἱ νέοι διαφθείρονται καὶ τίνες οἱ δια-
φθείροντες αὐτούς. καὶ κινδυνεύει σοφός τις
εἶναι· καὶ τὴν ἐμὴν ἀμαθίαν κατιδὼν ὥς δια-
φθείροντος τοὺς ἡλικιώτας αὐτοῦ, ἔρχεται
κατηγορήσων μου ὥς πρὸς μητέρα πρὸς τὴν
πόλιν. καὶ φαίνεται μοι τῶν πολιτικῶν μόνος
ἄρχεσθαι ὀρθῶς· ὀρθῶς γάρ ἐστι τῶν νέων
D πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἔσονται ὅ τι ἄρισ-
τοι, ὥσπερ γεωργὸν ἀγαθὸν τῶν νέων φυτῶν
εἰκὸς πρῶτον ἐπιμεληθῆναι, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ
τῶν ἄλλων· καὶ δὴ καὶ Μέλητος ἴσως πρῶτον
3A μὲν ἡμᾶς ἐκκαθαίρει τοὺς τῶν νέων τὰς
βλάστας διαφθείροντας, ὥς φησιν· ἔπειτα μετὰ
τοῦτο δῆλον ὅτι τῶν πρεσβυτέρων ἐπιμεληθεὶς
πλείστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος τῇ
πόλει γενήσεται, ὥς γε τὸ εἰκὸς ξυμβῆναι ἐκ
τοιαύτης ἀρχῆς ἀρξαμένῳ.

ΕΥΘ: Βουλοίμην ἂν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ’
ὀρρωδῶ, μὴ τούναντίον γένηται. ἀτεχνῶς γάρ
μοι δοκεῖ ἀφ’ ἐστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν
πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σέ. καί μοι λέγε, τί
καὶ τοιοῦντά σέ φησι διαφθείρειν τοὺς νέους;

B ΣΩ: Ἄτοπα, ὦ θαυμάσιε, ὥς οὕτω γ’ ἀκοῦσαι.

EUTHYPHRON: Hatırlayamadım Sokrates; peki ama nasıl bir suçlamada bulundu senin için?

SOKRATES: Nasıl mı? Bence öyle yenilir yutulur bir suçlama değil bu. Doğrusu bu genç yaşında böyle önemli meselelere akıl erdirmesi hiç de azımsanacak bir iş değil. Akıllı sıra gençlerin nasıl yoldan çıkarıldığını, hatta onları kimin yoldan çıkardığını biliyor. Bilge biri olmalı bu adam; baksana benim cahilliğimi⁹ ve akranlarını yoldan çıkardığımı fark etmiş ki, anasına koşar gibi koşup kente gelmiş beni şikayete. Bana kalırsa siyasete doğru yerden başlayan tek adam o. Çünkü doğru yerden başlamak, olabildiğince iyi yetişmeleri için önce gençlerle ilgilenmektir; tıpkı iyi bir çiftçinin önce körpe fidanlarla, sonra diğer ağaçlarla ilgilenmesi gibi.¹⁰ Herhalde Meletos da önce genç fidanları bozan bizleri temizlemeye çalışıyor, öyle diyor ya. Ardından bir de yaşlılarla ilgilenmeye kalktı mı, işte o zaman görün bakın devlete ne büyük yararlar sağlayacak; böyle si bir başlangıçla işe koyulan bir adamdan da bu beklenir zaten.

EUTHYPHRON: Umarım öyle olur Sokrates, fakat benim korkum bunun tam tersi olması. Çünkü Meletos sana zarar vermeye kalktığına göre, bence devleti tam kalbinden vurmakla işe başlıyor demektir.¹¹ Şimdi anlat bakalım, ne yapmışsın da gençleri yoldan çıkarmışsın?

SOKRATES: İlk duyuşta kulağa saçma gelen şeyler,

φησὶ γάρ με ποιητὴν εἶναι θεῶν, καὶ ὡς και-
νοὺς ποιοῦντα θεοὺς, τοὺς δ' ἀρχαίους οὐ
νομίζοντα, ἐγράψατο τούτων αὐτῶν ἔνεκα, ὥς
φησιν.

ΕΥΘ: Μανθάνω, ὦ Σώκρατες· ὅτι δὴ σὺ τὸ
δαιμόνιον φῆς σαυτῷ ἐκάστοτε γίγνεσθαι. ὡς
οὖν καινοτομοῦντός σου περὶ τὰ θεῖα γέγραπ-
ται ταύτην τὴν γραφὴν, καὶ ὡς διαβαλὼν δὴ
ἔρχεται εἰς τὸ δικαστήριον, εἰδὼς ὅτι εὐδιάβολα
τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολλούς. καὶ ἐμοῦ γάρ τοι,
C ὅταν τι λέγω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν θείων,
προλέγων αὐτοῖς τὰ μέλλοντα, καταγελῶσιν
ὡς μαινομένου. καίτοι οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἀληθὲς
εἶρηκα ὧν προεῖπον, ἀλλ' ὅμως φθονοῦσιν
ἡμῖν πασι τοῖς τοιούτοις. ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν χρή
φροντίζειν, ἀλλ' ὁμόσε ἰέναι.

ΣΩ: ὦ φίλε Εὐθύφρων, ἀλλὰ τὸ μὲν καταγε-
λασθῆναι ἴσως οὐδὲν πρᾶγμα. Ἀθηναίοις γάρ
τοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐ σφόδρα μέλει, ἂν τινα
δεινὸν οἴωνται εἶναι, μὴ μέντοι διδασκαλικὸν
τῆς αὐτοῦ σοφίας· ὃν δ' ἂν καὶ ἄλλους οἴωνται
D ποιεῖν τοιούτους, θυμοῦνται, εἴτ' οὖν φθόνῳ,
ὡς σὺ λέγεις, εἴτε δι' ἄλλο τι.

ΕΥΘ: Τούτου οὖν πέρι ὅπως ποτὲ πρὸς ἐμὲ
ἔχουσιν, οὐ πάνυ ἐπιθυμῶ πειραθῆναι.

ΣΩ: Ἴσως γάρ σὺ μὲν δοκεῖς σπάνιον σε-
αυτὸν παρέχειν καὶ διδάσκειν οὐκ ἐθέλεις

dostum. Çünkü benim tanrılar icat ettiğimi söylüyor; yeni tanrılar icat ederek eskilere inanmıyormuşum, işte bu yüzden beni suçluyormuş, öyle diyor.

EUTHYPHRON: Tabii ya Sokrates, sen içinde her zaman tanrısal bir kılavuz¹² olduğunu söylersin zaten. Demek Meletos da dinde yenilikler yaptığın gerekçeyle suçluyor seni ve sana iftira atmak için mahkemeye gidiyor. Ne de olsa bu tür iftiraların halk tarafından ne kadar kolay benimseneceğini gayet iyi biliyor. Çünkü kendimden biliyorum, ne zaman mecliste dinle ilgili bir şey söylesem ve onlara gelecekte haber vermeye kalksam, deliymişim¹³ gibi alay ediyorlar benimle. Oysa gelecekle ilgili söylediklerim arasında doğru olmayan tek bir ifadeye bile rastlayamazsın; ne var ki bizim gibileri hep kıskanırlar. Yine de bunlara aldırış etmeyelim, bildiğimizden şaşmayalım biz.¹⁴

SOKRATES: Sevgili Euthyphron, alaya alınmak öyle pek de önemli bir şey olmayabilir. Bana kalırsa Atinalılar bir insanın akıllı olup olmamasını hiç de umursamaz, yeter ki o insan kendi bildiklerini başkalarına öğretmeye kalkmasın.¹⁵ Fakat bu insanın başkalarını da kendisine benzetmeye yeltendiğini düşünürlerse, senin de söylediğin gibi, kıskançlıktan ya da başka bir nedenden ötürü öfkeye kapılmaları işten bile değildir.

EUTHYPHRON: Açıkçası bu konuda benim hakkımda ne düşündüklerini öğrenmeye hiç de niyetim yok.

SOKRATES: Sen zaten onların gözünde sakıngan ve bildiklerini başkalarına öğretmek istemeyen bir insan-

τὴν σεαυτοῦ σοφίαν· ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι, μὴ ὑπὸ
 φιλανθρωπίας δοκῶ αὐτοῖς ὅ τι περ ἔχω
 ἐκκεχυμένως παντὶ ἀνδρὶ λέγειν, οὐ μόνον
 ἄνευ μισθοῦ, ἀλλὰ καὶ προστιθείς ἂν ἡδέως, εἴ
 τις μου ἐθέλει ἀκούειν. εἰ μὲν οὖν, ὃ νῦν δὴ
 ἔλεγον, μέλλοιέν μου καταγελαῖν, ὥσπερ σὺ
 φῆς σαυτοῦ, οὐδὲν ἂν εἶη ἀηδὲς παίζοντας καὶ
 γελαῶντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγαγεῖν, εἰ δὲ
 σπουδάσονται, τοῦτ' ἤδη ὅπη ἀποβήσεται ἄδη-
 λον πλὴν ὑμῖν τοῖς μάντεσιν.

ΕΥΘ: Ἀλλ' ἴσως οὐδὲν ἔσται, ὦ Σώκρατες,
 πρᾶγμα, ἀλλὰ σύ τε κατὰ νοῦν ἀγωνιεῖ τὴν
 δίκην, οἶμαι δὲ καὶ ἐμὲ τὴν ἐμήν.

ΣΩ: Ἐστὶν δὲ δὴ σοί, ὦ Εὐθύφρων, τίς ἡ δίκη;
 φεύγεις αὐτὴν ἢ διώκεις;

ΕΥΘ: Διώκω.

ΣΩ: Τίνα;

ΕΥΘ: Ὅν διώκων αὐτὸν δοκῶ μαίνεσθαι.

ΣΩ: Τί δέ; πετόμενόν τινα διώκεις;

ΕΥΘ: Πολλοῦ γε δεῖ πέτεσθαι, ὅς γε τυγχάνει
 ὦν εὖ μάλα πρεσβύτης.

ΣΩ: Τίς οὗτος;

ΕΥΘ: Ὁ ἐμὸς πατήρ.

ΣΩ: Ὁ σός, ὦ βέλτιστε;

ΕΥΘ: Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ: Ἐστὶν δὲ τί τὸ ἐγκλημα καὶ τίνος ἡ δίκη;

sın. Bana gelince, benim insanları sevdiğim¹⁶ bilinir, bu yüzden bütün korkum beni dinlemek isteyen herkese, hiçbir ücret almadan, tersine seve seve üste para vererek bildiğim her şeyi cömertçe anlattığımı¹⁷ düşünmeleridir. Demin söylediğim gibi, seninle alay ettikleri gibi benimle de sadece alay ediyor olsalardı, mahkemede de öylesine şakalaşıp gülüşerek vakit geçirmek doğrusu benim için de hiç fena olmazdı; ama ya sahiden ciddiye alırlarsa, işte o zaman bunun sonunun nereye varacağını ancak senin gibi kâhinler söyleyebilir.

EUTHYPHRON: Belki de hiçbir sorun çıkmayacak Sokrates, sen kendi davanı kendi düşüncene göre savunacaksın, ben de benimkini.

SOKRATES: Peki senin davan nedir Euthyphron?¹⁸ Kaçıyor musun, yoksa kovalıyor musun?¹⁹

EUTHYPHRON: Kovalıyorum.

SOKRATES: Kimi?

4A EUTHYPHRON: Öyle biri ki bu, onu kovaladığım için yine²⁰ deli olduğumu düşünüyorlar.

SOKRATES: Ne yani? Uçan birini mi kovalıyorsun yoksa?²¹

EUTHYPHRON: Başkası olsa uçabilirdi, ama o uçmak için çok yaşlı.

SOKRATES: İyi de kim bu adam?

EUTHYPHRON: Babam.

SOKRATES: Baban mı, sevgili dostum?

EUTHYPHRON: Evet, babam.

SOKRATES: Peki şikayetin ne, davan neyle ilgili?

ΕΥΘ: Φόνου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Ἡράκλεις· ἡ που, ὦ Εὐθύφρων, ἀγνοεῖται
ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὅπη ποτέ ὀρθῶς ἔχει. οὐ γὰρ
οἶμαί γε τοῦ ἐπιτυχόντος ὀρθῶς αὐτὸ πράξαι,
B ἀλλὰ πόρρω που ἤδη σοφίας ἐλαύνοντος.

ΕΥΘ: Πόρρω μέντοι νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Ἐστὶν δὲ δὴ τῶν οἰκείων τις ὁ τεθνεώς
ὑπὸ τοῦ σοῦ πατρός; ἡ δῆλα δὴ· οὐ γὰρ ἂν πού
ὑπὲρ γε ἀλλοτρίου ἐπεξήλυσθα φόνου αὐτῷ.

ΕΥΘ: Γελοῖον, ὦ Σώκρατες, ὅτι οἶει τι διαφέ-
ρειν, εἴτε ἀλλότριος εἴτε οἰκεῖος ὁ τεθνεώς, ἀλλ'
οὐ τοῦτο μόνον δεῖν φυλάττειν, εἴτε ἐν δίκῃ ἔκ-
τεινεν ὁ κτείνας εἴτε μή, καὶ εἰ μὲν ἐν δίκῃ, ἔαν, εἰ
δὲ μή, ἐπεξιέναι, ἐάν περ ὁ κτείνας συνέστιός σοι
C καὶ ὁμοτράπεζος ἦ. ἴσον γὰρ τὸ μίasma γίγ-
νεται, ἐάν ξυνῆς τῷ τοιούτῳ ξυνειδώς καὶ μὴ
ἀφοσιωῖς σεαυτὸν τε καὶ ἐκεῖνον τῇ δίκῃ
ἐπεξιῶν, ἐπεὶ ὁ γε ἀποθανὼν πελάτης τις ἦν
ἐμός, καὶ ὥς ἐγεωργοῦμεν ἐν τῇ Νάξῳ, ἐθή-
τευεν ἐκεῖ παρ' ἡμῖν. παροινήσας οὖν καὶ
ὀργισθεὶς τῶν οἰκετῶν τινι τῶν ἡμετέρων
ἀποσφάττει αὐτόν· ὁ οὖν πατὴρ συνδήσας τοὺς
πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καταβαλὼν εἰς
τάφρον τινά, πέμπει δεῦρο ἄνδρα πευσόμενον
τοῦ ἐξηγητοῦ, ὅ τι χρεῖη ποιεῖν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ
D χρόνῳ τοῦ δεδεμένου ὠλιγώρει τε καὶ ἡμέλει
ὥς ἀνδροφόνου καὶ οὐδὲν ὄν πραγμα, εἰ καὶ

EUTHYPHRON: Cinayet, Sokrates.

SOKRATES: Herakles aşkına! Kuşkusuz çoğu insan doğrunun ne olduğunu bilmez Euthyphron. Bana so-
rarsan bu yaptığını herkes yapamaz, bunu yapsa yapsa
B bilgelik yönü bayağı gelişmiş biri yapabilir ancak.

EUTHYPHRON: Zeus aşkına, sahiden de bilgelik yönü bayağı gelişmiş biri olmalı, Sokrates.

SOKRATES: Babanın öldürdüğü adam akrabadan mı? Belli ki öyle; sonuçta yabancı biri için cinayet davası açmazdın babana.

EUTHYPHRON: Sokrates, öldürülenin yabancı ya da akraba olmasının farklı şeyler olduğunu sanman, üstelik düşünülmesi gereken en önemli şeyin katilin haklı yere mi yoksa haksız yere mi cinayet işlemesi olduğunu görmemen, eğer haklıysa serbest bırakılması, haksızsa, katil aynı evi ve aynı sofrayı paylaştığın biri de olsa, ona dava açılması²² gerektiğini düşünmemen tuhaf şey doğrusu. Eğer böyle biriyle bile bile düşüp kalkarsan, üstelik dava açarak kendini ve onu suçtan arındırmazsan, sen de onun kadar kirlenmiş olursun.²³ Aslında öldürülen benim ırgatımdı; Naksos'ta çiftçilik yaptığımız sırada bizim yanımızda çalışıyordu. Sarhoşken öfkeye kapılıp hizmetkârlarımızdan birini boğazlamış. Bunun üzerine babam ırgatı ellerinden ve ayaklarından bağlayıp bir çukura atmış, sonra da bu konuda ne yapması gerektiğini sorup öğrensin diye bir adamını buraya, din danışmanının yanına göndermiş. Ama bu sırada eli kolu bağlı orada yatan ırgatla nasıl olsa katil-
D dir diye hiç ilgilenmemiş, adama hiç bakmamış, ölür

ἀποθάνοι ὅπερ οὖν καὶ ἔπαθεν. ὑπὸ γὰρ λιμοῦ καὶ ῥίγους καὶ τῶν δεσμῶν ἀποθνήσκει πρὶν τὸν ἄγγελον παρὰ τοῦ ἐξηγητοῦ ἀφικέσθαι ταῦτα δὴ οὖν καὶ ἀγανακτεῖ ὃ τε πατήρ καὶ οἱ ἄλλοι οἰκεῖοι, ὅτι ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ ἀνδροφόνου τῷ πατρὶ φόνου ἐπεξέρχομαι, οὔτε ἀποκτείναντι, ὥς φασιν ἐκεῖνοι, οὔτ' εἰ ὃ τι μάλιστα ἀπέκτεινεν, ἀνδροφόνου γε ὄντος τοῦ ἀποθανόντος, οὐ δεῖν φροντίζειν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου· ἀνόσιον γὰρ εἶναι τὸ υἱὸν πατρὶ φόνου ἐπεξιέναι· κακῶς εἰδότες, ὦ Σώκρατες, τὸ θεῖον ὥς ἔχει τοῦ ὀσίου τε πέρι καὶ τοῦ ἀνοσίου.

ΣΩ: Σὺ δὲ δὴ πρὸς Διός, ὦ Εὐθύφρων, οὕτως ἀκριβῶς οἶει ἐπίστασθαι περὶ τῶν θείων, ὅπη ἔχει, καὶ τῶν ὀσίων τε καὶ ἀνοσίων, ὥστε τούτων οὕτω πραχθέντων, ὥς σὺ λέγεις, οὐ φοβεῖ δικαζόμενος τῷ πατρί, ὅπως μὴ αὖ σὺ ἀνόσιον πράγμα τυγχάνης πράττων;

ΕΥΘ: Οὐδὲν γὰρ ἂν μου ὄφελος εἴη, ὦ Σώκρατες, οὐδέ τω ἂν διαφέροι Εὐθύφρων τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀκριβῶς εἰδείην.

ΣΩ: Ἄρ' οὖν μοι, ὦ θαυμάσιε Εὐθύφρων, κράτιστόν ἐστί μαθητῇ σῶ γενέσθαι καὶ πρὸ τῆς γραφῆς τῆς πρὸς Μέλητον αὐτὰ ταῦτα προκαλεῖσθαι αὐτὸν λέγοντα, ὅτι ἔγωγε καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τὰ θεῖα περὶ πολλοῦ ἐποιούμην εἰδέναι, καὶ νῦν ἐπειδὴ με ἐκεῖνος

mü ölmez mi diye umursamamış bile. Sonuçta ırgata olan olmuş tabii. Haberci din danışmanının yanından gelene kadar ırgat açlıktan, soğuktan ve elinin kolunun sımsıkı bağlı olmasından ötürü ölüp gitmiş. İşte şimdi bir katil için babama cinayet davası açıyorum diye hem babam hem de diğer akrabalarım bana ateş püskürüyor. Dediklerine bakılırsa, babam adamı öldürmemiş ki; hem öldürmüş olsa bile, adam zaten katil olduğuna göre, neden ben bunu dert ediyormuşum.

E Çünkü bir evladın babasına cinayet davası açması dine uygun değilmiş. Görüyorsun Sokrates, dindarlığa ve dinsizliğe ilişkin tanrısal yasa hakkındaki bilgileri ne kadar da kıt.

SOKRATES: Zeus aşkına Euthyphron, demek sen dindarlığa ve dinsizliğe ilişkin tanrısal yasaları öyle iyi bildiğini zannediyorsun ki, meselenin içyüzünün senin anlattığın gibi olduğunu düşünüp babana dava açmakla günaha girmiş olabileceğinden hiç korkmuyorsun, öyle mi?

5A EUTHYPHRON: Öyle Sokrates, çünkü bütün bu konuları çok iyi bilmiyor olsaydım hiçbir işe yaramazdım ve Euthyphron'un sıradan insanlardan asla bir farkı olmazdı.

SOKRATES: Öyleyse benim için en iyisi senin öğren cin olmak, aklievvel dostum Euthyphron, hatta duruşmamızı hiç beklemeden Meletos'a meydan okumak ve ona, eskiden ben de dinsel konularda bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu düşünürdüm, ama ne zaman

αὐτοσχεδιάζοντά φησι καὶ καινοτομοῦντα περὶ
 τῶν θείων ἐξαμαρτάνειν, μαθητῆς δὴ γέγονα σός·
 B καὶ εἰ μὲν, ὦ Μέλητε, φαίην ἄν, Εὐθύφρονα
 ὁμολογεῖς σοφὸν εἶναι τὰ τοιαῦτα, καὶ ὀρθῶς
 νομίζειν ἐμὲ ἡγοῦ καὶ μὴ δικάζου· εἰ δὲ μή,
 ἐκεῖνῳ τῷ διδασκάλῳ λάχε δίκην πρότερον ἢ
 ἐμοί, ὥς τοὺς πρεσβυτέρους διαφθείροντι, ἐμέ
 τε καὶ τον αὐτοῦ πατέρα, ἐμὲ μὲν διδάσκοντι,
 ἐκεῖνον δὲ νουθετοῦντί τε καὶ κολάζοντι· καὶ
 ἄν μή μοι πείθεται μηδ' ἀφήῃ τῆς δίκης ἢ ἀντ'
 ἐμοῦ γράφηται σέ, αὐτὰ ταῦτα λέγειν ἐν τῷ
 δικαστηρίῳ, ἃ προῦκαλούμην αὐτόν.

ΕΥΘ: Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, εἰ ἄρα με ἐπι-
 C χειρήσειε γράφεσθαι, εὖροιμ' ἄν, ὥς οἶμαι, ὅπη
 σαθρός ἐστιν, καὶ πολὺ ἄν ἡμῖν πρότερον περὶ
 ἐκείνου λόγος ἐγένετο ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἢ περὶ
 ἐμοῦ.

ΣΩ: Καὶ ἐγὼ τοι, ὦ φίλε ἐταῖρε, ταῦτα γιγνώσ-
 κων μαθητῆς ἐπιθυμῶ γενέσθαι σός, εἰδώς, ὅτι
 καὶ ἄλλος πού τις καὶ ὁ Μέλητος οὗτος σὲ μὲν
 οὐδὲ δοκεῖ ὁρᾶν, ἐμὲ δὲ οὕτως ὀξέως καὶ ῥαδίως
 κατεῖδεν, ὥστε ἀσεβείας ἐγράψατο. νῦν οὖν πρὸς
 Διὸς λέγε μοι, ὃ νῦν δὴ σαφῶς εἰδέναι δισχυρίζου·
 ποῖόν τι τὸ εὐσεβὲς φῆς εἶναι καὶ τὸ ἀσεβὲς καὶ
 D περὶ φόνου καὶ περὶ τῶν ἄλλων; ἢ οὐ ταυτόν
 ἐστιν ἐν πάσῃ πράξει τὸ ὅσιον αὐτὸ αὐτῷ, καὶ

ki sen beni dinsel konularda fütursuzca davranmakla ve yepyeni icatlar çıkarmakla suçladın, işte o andan itibaren ben de Euthyphron'un öğrencisi oldum, demek
 B ve şöyle devam etmek: "Bak Meletos, Euthyphron'un bu konularda bilge olduğunu kabul ediyorsan, benim de doğru yolda olduğuma inan ve davandan vazgeç; yok inanmıyoran eğer benden önce Euthyphron'a, yani öğretmenime dava açmalısın, çünkü o öğretmenlik yaparak beni, azarlama ve cezalandırmayla da kendi babasını, yani biz yaşlıları yoldan çıkaran kişidir." Ama Meletos bana kulak asmaz da davasını geri çekmezse ya da benim yerime seni suçlamaya kalkarsa, o zaman ben de şimdi söylediğim şeyleri aynen mahkemede söylerim.

EUTHYPHRON: Zeus aşkına Sokrates, gerçekten Meletos beni bu şekilde suçlamaya yeltenecek olsa, sanırım onun en zayıf noktasını arar bulurdum, böylece mahkemede benden çok onun hakkında söyleyecek lafımız olurdu.
 C

SOKRATES: Zaten, sevgili dostum, ben de bunu anladığımdan senin öğrencin olmak istiyorum ya. Çünkü biliyorum ki, sen ne şu Meletos'un dikkatini çekmişsindir ne de bir başkasının. Ama Meletos içimden geçeni öyle derinden, öyle kolayca kavramış ki, gitti dinsizlikle²⁴ suçladı beni. Şimdi Zeus aşkına, demin çok iyi bildiğini iddia ettiğin şeyi bana da anlat. Cinayet konusunda olsun, başka konularda olsun şu dindarlık ve dinsizlik nasıl bir şey sence? Dindarlık bütün eylemlerde kendi kendisiyle özdeş değil mi; yine dinsiz-
 D

τὸ ἀνόσιον αὐ τοῦ μὲν ὀσίου παντὸς ἐναντίον,
αὐτὸ δὲ αὐτῷ ὁμοῖον καὶ ἔχον μίαν τινὰ ἰδέαν
πᾶν, ὃ τί περ ἂν μέλλῃ ἀνόσιον εἶναι;

ΕΥΘ: Πάντως δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Λέγε δή, τί φῆς εἶναι τὸ ὄσιον καὶ τὸ ἀνόσιον;

ΕΥΘ: Λέγω τοίνυν, ὅτι τὸ μὲν ὄσιόν ἐστιν ὅπερ
ἐγὼ νῦν ποιῶ, τῷ ἀδικοῦντι ἢ περὶ φόνους ἢ πε-
ρὶ ἱερῶν κλοπᾶς ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐξαμαρ-
τάνοντι ἐπεξιέναι, ἐάν τε πατήρ ὢν τυγχάνῃ
ἐάν τε μήτηρ ἐάν τε ἄλλος ὅστισοῦν, τὸ δὲ μὴ
ἐπεξιέναι ἀνόσιον· ἐπεὶ, ὦ Σώκρατες, θέασαι,
ὡς μέγα σοι ἐρῶ τεκμήριον τοῦ νόμου ὅτι οὕτως
ἔχει, ὃ καὶ ἄλλοις ἤδη εἶπον, ὅτι ταῦτα ὀρθῶς ἂν
εἶη οὕτω γιγνόμενα, μὴ ἐπιτρέπειν τῷ ἀσεβοῦντι
μηδ' ἀνὀστισοῦν τυγχάνῃ ὢν· αὐτοὶ γὰρ οἱ ἄνθρω-
ποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν
ἄριστον καὶ δικαιοτάτον, καὶ τοῦτον ὁμολο-
γοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσαι, ὅτι τοὺς υἱεῖς
κατέπινεν οὐκ ἐν δίκῃ, κἀκεῖνόν γε αὐ τὸν αὐ-
τοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἕτερα τοιαῦτα· ἐμοὶ δὲ
χαλεπαίνουνσιν, ὅτι τῷ πατρὶ ἐπεξέρχομαι ἀ-
δικοῦντι, καὶ οὕτως αὐτοὶ αὐτοῖς τὰ ἐναντία λέ-
γουσι περὶ τε τῶν θεῶν καὶ περὶ ἐμοῦ.

ΣΩ: Ἄρά γε, ὦ Εὐθύφρων, τοῦτ' ἐστιν, οὐ
ἐνεκα τὴν γραφὴν φεύγω, ὅτι τὰ τοιαῦτα
ἐπειδάν τις περὶ τῶν θεῶν λέγῃ, δυσχερῶς πως
ἀποδέχομαι; δι' ἃ δὴ, ὡς ἔοικε, φήσῃ τίς με ἐξ-

lik de her türlü dindarlığın karşıtı olarak kendi kendisiyle özdeş değil mi, ayrıca dinsizlik dine aykırı olan her şeyin sahip olduğu bir nitelik değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette Sokrates.

SOKRATES: O zaman söyle bana, sence dindarlık nedir, dinsizlik nedir?

EUTHYPHRON: Peki öyleyse, bence dindarlık benim şimdi yaptığım dır; yani ister baban olsun, ister annen, isterse başka biri, cinayet işleyen, tapınakları soyan ya da bu türden başka bir suç işleyen kişi hakkında dava açmak dine uygun bir davranıştır, dava açmamaksa dine aykırı bir davranış. Sokrates, sana söyleyeceğim yasanın güçlü kanıtına bak: kim yapmış olursa olsun hiçbir saygısızlığa izin vermemek gerekir. Böyle yapmanın doğru olduğunu daha önce başkalarına da anlattım. İnsanlar Zeus'un tanrılarının en iyisi, en adili olduğuna inanırlar ve haksız yere oğullarını yuttuđu²⁵ için kendi babasını zincire vurduğunu, babasının da zamanında kendi babasını benzer nedenlerle hadım ettiğini²⁶ kabul ederler. Ama gelin görün ki, aynı insanlar suç işlediği için babamı dava ediyorum diye bana kızıyorlar; demek ki tanrılar söz konusu olduğunda farklı, ben söz konusu olduğumda farklı şeyler söyleyip kendi kendileriyle çelişiyorlar.

SOKRATES: Benim için suçlamada bulunmalarının nedeni de bu olabilir mi Euthyphron, birisi çıkıp da tanrılar hakkında böyle şeyler söylediğinde²⁷ söylediklerini bir türlü kabullenememem olabilir mi? Herhalde

αμαρτάνειν· νῦν οὖν εἰ καὶ σοὶ ταῦτα ξυνδοκεῖ
 B τῷ εὖ εἰδότει περὶ τῶν τοιούτων, ἀνάγκη δὴ, ὡς
 ἔοικε, καὶ ἡμῖν ξυγχωρεῖν. τί γὰρ καὶ φήσομεν,
 οἳ γε αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν περὶ αὐτῶν μηδὲν
 εἰδέναι; ἀλλὰ μοι εἶπε πρὸς Φιλίου, σὺ ὡς
 ἀληθῶς ἡγεῖ ταῦτα οὕτως γεγονέναι;

ΕΥΘ: Καὶ ἔτι γε τούτων θαυμασιώτερα, ὦ
 Σώκρατες, ἃ οἱ πολλοὶ οὐκ ἴσασιν.

ΣΩ: Καὶ πόλεμον ἄρα ἡγεῖ σὺ εἶναι τῷ ὄντι ἐν
 τοῖς θεοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἔχθρας γε
 δεινὰς καὶ μάχας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, οἷα
 λέγεται τε ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ ὑπὸ τῶν
 C ἀγαθῶν γραφέων τά τε ἄλλα ἱερὰ ἡμῖν κατα-
 πεποίκιλται, καὶ δὴ καὶ τοῖς μεγάλοις Παναθη-
 ναίοις ὁ πέπλος μεστὸς τῶν τοιούτων ποικιλ-
 μάτων ἀνάγεται εἰς τὴν ἀκρόπολιν; ταῦτα
 ἀληθῆ φῶμεν εἶναι, ὦ Εὐθύφρων;

ΕΥΘ: Μὴ μόνον γε, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὅπερ
 ἄρτι εἶπον, καὶ ἄλλα σοι ἐγὼ πολλά, ἐάνπερ
 βούλη, περὶ τῶν θείων διηγῆσομαι, ἃ σὺ
 ἀκούων εὖ οἶδ' ὅτι ἐκπλαγῆσει.

ΣΩ: Οὐκ ἂν θαυμάζοιμι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μοι
 εἰς αὐθις ἐπὶ σχολῆς διηγῆσει· νυνὶ δέ, ὅπερ
 ἄρτι σε ἡρόμην, πειρῶ σαφέστερον εἰπεῖν.
 D οὐ γάρ με, ὦ ἑταῖρε, τὸ πρότερον ἱκανῶς

bu yüzden benim günah işlediğimi ileri sürecekler. Şimdi sen bu tür konuları iyi bilen biri olarak bu hikâyeleri doğru buluyorsan, sanırım benim gibilerin de kabullenmesi gerekir bunları. Zaten bu konularda hiçbir şey bilmediğini kabul eden benim gibi adamlara ne söylemek düşer ki? Ama Dostluk²⁸ adına söyle bana, sen bunların böyle olduğuna gerçekten inanıyor musun?

EUTHYPHRON: Elbette Sokrates, üstelik bunlardan çok daha hayret edilesi şeylere de inanıyorum; pek çoğu bilmez onları.

SOKRATES: Tanrılar arasında gerçekten bir savaş olduğuna, korkunç düşmanlıklar, çekişmeler ve böyle bir sürü şey yaşandığına da inanıyor musun? Öyle ya şairlerimiz tarafından anlatılır böyle şeyler, usta ressamlarımız tarafından tapınaklarımıza resmedilir, üstelik büyük Panathenaia²⁹ şenliklerinde bu türden olayların tasvirlerinin işlendiği bir elbise çıkarılır Akropolis'e.³⁰ Bütün bunların doğru olduğunu kabul edelim mi Euthyphron?

EUTHYPHRON: Yalnızca bunlar değil ki Sokrates; demin de söylediğim gibi, dilersen tanrılar hakkında daha pek çok şey anlatabilirim sana. Eminim bunları işitince çok şaşırırsın.

SOKRATES: Anlatırsın, bilirim. Ama bunları daha sonra uygun bir zamanında anlat bana. Şimdi demin sorduğuma daha açık bir yanıt vermeye çalış. Çünkü dostum, daha önce dindarlığın ne olduğunu sorduğumda

ἐδίδαξας ἐρωτήσαντα τὸ ὅσιον, ὃ τί ποτ' εἶη, ἀλλά μοι εἶπες, ὅτι τοῦτο τυγχάνει ὅσιον ὄν, ὃ σὺ νῦν ποιεῖς, φόνου ἐπεξιὼν τῷ πατρί.

ΕΥΘ: Καὶ ἀληθῆ γε ἔλεγον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Ὅπως. ἀλλὰ γάρ, ὦ Εὐθύφρων, καὶ ἄλλα πολλὰ φῆς εἶναι ὅσια.

ΕΥΘ: Καὶ γὰρ ἐστίν.

ΣΩ: Μέμνησαι οὖν, ὅτι οὐ τοῦτό σοι διακελευόμην, ἔν τι ἢ δύο με διδάξαι τῶν πολλῶν ὁσίων, ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ εἶδος, ὃ πάντα τὰ ὅσια ὅσιά ἐστιν; ἔφησθα γάρ που μιᾷ ιδέᾳ τὰ τε ἀνόσια ἀνόσια εἶναι καὶ τὰ ὅσια ὅσια· ἢ οὐ μνημονεύεις;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

ΣΩ: Ταύτην τοίνυν με αὐτὴν δίδαξον τὴν ιδέαν, τίς ποτέ ἐστίν, ἵνα εἰς ἐκείνην ἀποβλέπων καὶ χρώμενος αὐτῇ παραδείγματι, ὁ μὲν ἂν τοιοῦτον ᾦ, ὡς ἂν ἢ σὺ ἢ ἄλλος τις πράττη, φῶ ὅσιον εἶναι, ὃ δ' ἂν μὴ τοιοῦτον, μὴ φῶ.

ΕΥΘ: Ἀλλ' εἰ οὕτω βούλει, ὦ Σώκρατες, καὶ οὕτω σοι φράσω.

ΣΩ: Ἀλλὰ μὴν βούλομαί γε.

ΕΥΘ: Ἔστι τοίνυν τὸ μὲν τοῖς θεοῖς προσφιλὲς ὅσιον, τὸ δὲ μὴ προσφιλὲς ἀνόσιον.

yeterince bilgilendirmedi beni, aksine şimdi yaptığın şeyin, yani babana cinayet davası açmanın dine uygun bir davranış olduğunu söyledin durdun.

EUTHYPHRON: Ama söylediğim doğrudu Sokrates.

SOKRATES: Olabilir. Ama Euthyphron, dine uygun daha başka şeyler olduğunu da söyledin.

EUTHYPHRON: Evet, dine uygun başka şeyler de var.

SOKRATES: İyi de, dine uygun onca şeyden yalnızca bir iki tanesini bana öğretmeni istemedim ki senden, aksine onun kendine özgü yapısını, yani dine uygun bütün davranışları dine uygun yapan şeyi öğretmeni istedim, unuttun mu yoksa? Çünkü dine aykırı davranışların dine aykırı, dine uygun davranışların da dine uygun olmasının tek bir ilkeye bağlı olduğunu söylemiştin. Hatırlamıyor musun yoksa?

EUTHYPHRON: Hatırlıyorum.

SOKRATES: O zaman sadece bu ilkenin ne olduğunu bana da öğret ki, onu göz önünde tutup örnek diye kullanayım ve senin ya da bir başkasının yaptıkları arasında bu ilkeye uyan bir şey varsa onun dine uygun, uymayan bir şey varsa onun da dine aykırı olduğunu söyleyebileyim.

EUTHYPHRON: Bu şekilde açıklamamı istiyorsan tabii ki açıklarım Sokrates.

SOKRATES: Elbette istiyorum.

EUTHYPHRON: Peki öyleyse, tanrıların sevdiği şey dine uygundur, sevmediği şeyse dine aykırı.

ΣΩ: Παγκάλως, ὦ Εὐθύφρων, καὶ ὡς ἐγὼ ἐζήτουν ἀποκρίνασθαί σε, οὕτω νῦν ἀπεκρίνω. εἰ μέντοι ἀληθές, τοῦτο οὐπω οἶδα, ἀλλὰ σὺ δῆλον ὅτι ἐπεκδιδάξεις, ὡς ἔστιν ἀληθῆ ἀλέγεις.

ΕΥΘ: Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ: Φέρε δῆ, ἐπικεψώμεσθα, τί λέγομεν. τὸ μὲν θεοφιλές τε καὶ ὁ θεοφιλῆς ἄνθρωπος ὅσιος, τὸ δὲ θεομισῆς καὶ ὁ θεομισῆς ἀνόσιος· οὐ ταῦτόν δ' ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ἐναντιώτατον τὸ ὅσιον τῷ ἀνοσίῳ· οὐχ οὕτως;

ΕΥΘ: Οὕτω μὲν οὖν.

ΣΩ: Καὶ εὖ γε φαίνεται εἰρηῇσθαι;

B ΕΥΘ: Δοκῶ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Οὐκοῦν καὶ ὅτι στασιάζουσιν οἱ θεοί, ὦ Εὐθύφρων, καὶ διαφέρονται ἀλλήλοις καὶ ἔχθρα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοῦτο εἴρηται;

ΕΥΘ: Εἴρηται γάρ.

ΣΩ: Ἐχθραν δὲ καὶ ὀργάς, ὦ ἄριστε, ἢ περὶ τίνων διαφορὰ ποιεῖ; ὥδε δὲ σκοπῶμεν. ἄρ' ἂν εἰ διαφεροίμεθα ἐγὼ τε καὶ σὺ περὶ ἀριθμοῦ, ὁπότερα πλείω, ἢ περὶ τούτων διαφορὰ ἐχθροῦς ἂν ἡμᾶς ποιοῖ καὶ ὀργίζεσθαι ἀλλήλοις, ἢ ἐπὶ λογισμὸν ἐλθόντες περὶ γε τῶν
C τοιούτων ταχὺ ἂν ἀπαλλαγεῖμεν;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

SOKRATES: Çok güzel Euthyphron, ben de şimdi yanıtladığın gibi yanıtlamanı bekliyordum zaten. Ne var ki bu yanıtın doğru olup olmadığını henüz bilmiyorum; ama inanıyorum ki sen, söylediklerinin doğru olduğunu göstereceksin bana.

EUTHYPHRON: Tabii ki.

SOKRATES: Haydi öyleyse, söylediklerimizi gözden geçirelim. Tanrıların sevdiği şey ve kişi dine uygundur, tanrıların nefret ettiği şey ve kişi ise dine aykırı. Tabii bu ikisi aynı şey değildir, aksine dine uygun olanla dine aykırı olan taban tabana zıttır. Böyle söylemedik mi?

EUTHYPHRON: Evet, böyle söyledik.

SOKRATES: Peki böyle söylemek doğru mu sence?

B EUTHYPHRON: Bence doğru Sokrates.

SOKRATES: Ama Euthyphron, tanrıların birbirleriyle kavga ettiklerini, anlaşmazlığa düştüklerini, hatta aralarında düşmanlık olduğunu söylemiyor muyuz?

EUTHYPHRON: Evet, söylüyoruz.

SOKRATES: Peki sevgili dostum, hangi konulardaki anlaşmazlıklar düşmanlığa ve öfkeye yol açıyor? İstersen şöyle düşünelim. Sözgelimi sen ve ben iki nesnenin sayısı konusunda ayrılığa düşseydik, yani hangisinin daha fazla olduğu konusunda anlaşamıyorduk, bu konudaki anlaşmazlık bizi düşman yapar ve birbirimizi karşı öfkeliendirir miydi, yoksa onları sayar saymaz bu konularda derhal bir karara varır mıydık?

EUTHYPHRON: Varırdık tabii.

ΣΩ: Οὐκοῦν καὶ περὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος εἰ διαφεροίμεθα, ἐπὶ τὸ μετρον ἐλθόντες ταχὺ παυσαίμεθ' ἂν τῆς διαφορᾶς;

ΕΥΘ: Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ: Καὶ ἐπὶ γε τὸ ἰστάναι ἐλθόντες, ὥς ἐγῶμαι, περὶ τοῦ βαρυτέρου τε καὶ κουφοτέρου διακριθεῖμεν ἂν;

ΕΥΘ: Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ: Περὶ τίνος δὲ δὴ διενεχθέντες καὶ ἐπὶ τίνα κρίσιν οὐ δυνάμενοι ἀφικέσθαι ἐχθροὶ γε ἂν ἀλλήλοις εἶμεν καὶ ὀργιζοίμεθα; ἴσως οὐ
D πρόχειρόν σοί ἐστιν. ἀλλ' ἐμοῦ λέγοντος σκόπει, εἰ τάδε ἐστὶ τό τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ καλὸν καὶ αἰσχρὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν. ἄρα οὐ ταῦτά ἐστιν, ὧν διενεχθέντες καὶ οὐ δυνάμενοι ἐπὶ ἱκανὴν κρίσιν αὐτῶν ἐλθεῖν ἐχθροὶ ἀλλήλοις γιγνώμεθα, ὅταν γιγνώμεθα. καὶ ἐγὼ καὶ σὺ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες;

ΕΥΘ: Ἀλλ' ἔστιν αὕτη ἡ διαφορά, ὧ Σώκρατες, καὶ περὶ τούτων.

ΣΩ: Τί δέ; οἱ θεοί, ὧ Εὐθύφρων, οὐκ εἶπερ τι διαφέρονται, διὰ ταῦτα διαφέρουσιντ' ἂν;

ΕΥΘ: Πολλὴ ἀνάγκη.

ΣΩ: Καὶ τῶν θεῶν ἄρα, ὧ γενναῖε Εὐθύφρων, ἄλλοι ἄλλα δίκαια καὶ ἄδικα ἡγοῦνται κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά· οὐ γὰρ ἂν που ἐστασίαζον ἀλλήλοις,
E

SOKRATES: O halde bir şeyin büyüklüğü ya da küçüklüğü konusunda anlaşılmıyorduk, ölçmeye başlar başlamaz anlaşmazlığımız derhal son bulurdu, öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Evet öyle.

SOKRATES: Herhalde bir şeyi tartar tartmaz da onun ağırlığı ve hafifliği konusunda bir karara varırdık, öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

SOKRATES: Peki hangi konuda anlaşılmıyor, hangi konuda bir karara varamıyoruz da birbirimize böyle öfkeleniyor, hatta düşman kesiliyoruz? Belki bu soruyu kolayca yanıtlayamayabilirsin. Ama bunların doğru ve yanlışla, güzel ve çirkinle, iyi ve kötüyle ilgisi olup olmadığını ben konuşurken sen de bir gözden geçir bakalım. Yoksa üzerinde anlaşılmayıp uygun bir karara varamadığımız için seni, beni, hatta diğer bütün insanları her fırsatta birbirine düşman eden şeyler bunlar değil mi?

EUTHYPHRON: Anlaşmazlık tam da bu konularda, Sokrates.

SOKRATES: Peki Euthyphron, tanrılar da anlaşılmıyorsa bu konular yüzünden anlaşılmıyor, değil mi?

EUTHYPHRON: Kesinlikle öyle.

SOKRATES: Öyleyse soylu Euthyphron, senin sözüne göre tanrıların bir kısmı bazı şeylerin doğru, güzel ve iyi olduğunu, bir kısmı ise yanlış, çirkin ve kötü olduğunu düşünüyor. Sonuçta bu tür konularda anlaşmazlığa

εἰ μὴ περὶ τούτων διεφέροντο· ἦ γάρ;

ΕΥΘ: Ὅρθῳς λέγεις.

ΣΩ: Οὐκοῦν ἅπερ καλὰ ἡγοῦνται ἕκαστοι καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ταῦτα καὶ φιλοῦσιν, τὰ δὲ ἐναντία τούτων μισοῦσιν;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Ταῦτ' ἀνέ γε, ὥς σὺ φήσ, οἱ μὲν δίκαια ἡγοῦνται, οἱ δὲ ἄδικα· περὶ ἃ καὶ ἀμφισβητοῦν-
8A τες στασιάξουσιν τε καὶ πολεμοῦσιν ἀλλήλοις·
ἀρα οὐχ οὕτω;

ΕΥΘ: Οὕτω.

ΣΩ: Ταῦτ' ἄρα, ὥς ἔοικεν, μισεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ φιλεῖται, καὶ θεομισῇ τε καὶ θεοφιλῇ ταῦτ' ἂν εἶη.

ΕΥΘ: Ἐοικεν.

ΣΩ: Καὶ ὅσια ἄρα καὶ ἀνόσια τὰ αὐτὰ ἂν εἶη, ὧς Εὐθύφρων, τούτῳ τῷ λόγῳ.

ΕΥΘ: Κινδυνεύει.

ΣΩ: Οὐκ ἄρα ὁ ἡρόμην ἀπεκρίνω, ὧς θαυμά-
σιε. οὐ γὰρ τοῦτό γε ἡρώτων, ὁ τυγχάνει
ταυτόν ὃν ὀσιόν τε καὶ ἀνόσιον· ὁ δ' ἂν
θεοφιλὲς ᾗ, καὶ θεομισὲς ἐστίν, ὥς ἔοικεν. ὥστε,
B ὧς Εὐθύφρων, ὁ σὺ νῦν ποιεῖς τὸν πατέρα
κολάζων, οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ τοῦτο δρῶν
τῷ μὲν Διὶ προσφιλὲς ποιεῖς, τῷ δὲ Κρό-

düşmeselerdi, birbirleriyle de kavga etmezlerdi, öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Öyleyse her iki taraftaki tanrılar da güzel, iyi ve doğru saydıkları şeyleri sever, bunların karşıtlarından da nefret ederler, değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

8A SOKRATES: Senin söylediğine göre aynı şeyler bazı tanrılar için doğru, bazı tanrılar içinse yanlıştır. İşte bu tür konularda anlaşılmadıkları için kavga ediyorlar, hatta birbirleriyle savaşa tutuşuyorlar. Sen böyle söylemedin mi?

EUTHYPHRON: Evet böyle söyledim.

SOKRATES: Öyleyse tanrılar aynı şeylerden nefret eder ve aynı şeyleri severler. Bu durumda tanrıların nefret ettiği şeylerle sevdiği şeyler aynı olmalı.

EUTHYPHRON: Öyle görünüyor.

SOKRATES: O zaman bu ifadeye göre aynı şeyler hem dine uygun hem de dine aykırı olmalı.

EUTHYPHRON: Olabilir.

B SOKRATES: İyi de dostum, sorduğum şeyi yanıtlamış olmuyorsun ki. Çünkü dine uygun olanla dine aykırı olanın aynı şey olup olmadığını sormadım sana. Görünüşe bakılırsa tanrıların sevdiği şey, aynı zamanda tanrıların nefret ettiği şeydir de. Peki Euthyphron, senin şimdi babanı cezalandırmak için yaptığın şeye bakalım; bunu yapman Zeus'un hoşuna gidiyor, ama Kro-

νω καὶ τῷ Οὐρανῷ ἐχθρόν, καὶ τῷ μὲν Ἥφαιστῳ φίλον, τῇ δὲ Ἥρᾳ ἐχθρόν· καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν θεῶν ἕτερος ἐτέρῳ διαφέρεται περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκείνοις κατὰ τὰ αὐτά.

ΕΥΘ: ΑΛΛ' οἶμαι, ὦ Σώκρατες, περὶ γε τούτου τῶν θεῶν οὐδένα ἕτερον ἐτέρῳ διαφέρεσθαι, ὥς οὐ δεῖ δίκην δίδοναι ἐκείνον, ὅς ἂν ἀδίκως τινὰ ἀποκτείνῃ.

ΣΩ: Τί δέ; ἀνθρώπων, ὦ Εὐθύφρων, ἤδη τινὸς
C ἤκουσας ἀμφισβητοῦντος, ὥς τὸν ἀδίκως ἀποκτείναντα ἢ ἄλλο ἀδίκως ποιοῦντα ὅτιοῦν οὐ δεῖ δίκην δίδοναι;

ΕΥΘ: Οὐδὲν μὲν οὖν παύονται ταῦτα ἀμφισβητοῦντες καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις. ἀδικοῦντες γὰρ πάμπολλα, πάντα ποιοῦσι καὶ λέγουσι φεύγοντες τὴν δίκην.

ΣΩ: Ἥ καὶ ὁμολογοῦσιν, ὦ Εὐθύφρων, ἀδικεῖν, καὶ ὁμολογοῦντες ὅμως οὐ δεῖν φασὶ σφᾶς δίδοναι δίκην;

ΕΥΘ: Οὐδαμῶς τοῦτό γε.

ΣΩ: Οὐκ ἄρα πᾶν γε ποιοῦσι καὶ λέγουσι.
D τοῦτο γὰρ, οἶμαι, οὐ τολμῶσι λέγειν οὐδ' ἀμφισβητεῖν, ὥς οὐχί, εἴπερ ἀδικοῦσί γε, δοτέον δίκην· ἀλλ', οἶμαι, οὐ φασιν ἀδικεῖν. ἢ γάρ;

nos ve Ouranos'un nefretini çekiyorsa, Hephaistos'ta dostluk, Hera'da ise düşmanlık duygusu uyandırıyor-
sa, hatta diğer tanrılar da bu konuda birbiriyle anlaşa-
mıyor ve bu durum onlarda da dostluk ve düşmanlık
duyguları uyandırıyor, bu hiç de şaşırtıcı olmaz.

EUTHYPHRON: Bana kalırsa Sokrates, hiçbir tanrı
başka bir tanrıyla bu konuda anlaşmazlığa düşmez ya
da haksız yere adam öldüren birine ceza verilmemesi
gerektiğini kabul etmez.

SOKRATES: Peki Euthyphron, insanların haksız yere
adam öldüren ya da başka bir suç işleyen kişiye ceza
verilmemesi gerektiği konusunda tartıştıklarını duy-
dun mu hiç?

EUTHYPHRON: Elbette, mahkemelerde olsun başka
yerlerde olsun bu konularda sürekli tartışıyorlar. Çün-
kü işledikleri onca suça rağmen insanların cezadan
kaçmak için söylemeyecekleri, yapmayacakları şey
yoktur.

SOKRATES: Euthyphron, bunlar hem suç işledikleri-
ni kabul ediyorlar, hem de bunu kabul etmelerine rağ-
men kendilerine ceza verilmemesi gerektiğini mi söy-
lüyorlar?

EUTHYPHRON: Asla, bunu söylemiyorlar.

SOKRATES: Demek ki söylemedikleri, yapmadıkları
bir şey var. Çünkü bana sorarsan, gerçekten suç işle-
miş olsalar, bırak ceza verilmemesi gerektiğini söyle-
meyi, bunu tartışmaya bile cesaret edemezler. Ama
herhalde suç işlemediklerini ileri sürüyorlar, değil mi?

ΕΥΘ: Ἀληθῇ λέγεις.

ΣΩ: Οὐκ ἄρα ἐκεῖνό γε ἀμφισβητοῦσιν, ὥς οὐ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ δίδόναι δίκην· ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἀμφισβητοῦσι, τὸ τίς ἐστὶν ὁ ἀδικῶν καὶ τί δρῶν καὶ πότε.

ΕΥΘ: Ἀληθῇ λέγεις.

ΣΩ: Οὐκοῦν αὐτά γε ταῦτα καὶ οἱ θεοὶ πεπόνθασιν, εἴπερ στασιάζουσι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὥς ὁ σὸς λόγος, καὶ οἱ μὲν φασιν ἀλλήλους ἀδικεῖν, οἱ δὲ οὐ φασιν; ἐπεὶ ἐκεῖνό γε δήπου, ὦ θαυμάσιε, οὐδεὶς οὔτε θεῶν
 Ε οὔτε ἀνθρώπων τολμᾷ λέγειν, ὥς οὐ τῷ γε ἀδικοῦντι δοτέον δίκην.

ΕΥΘ: Ναί, τοῦτο μὲν ἀληθὲς λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ κεφάλαιον. •

ΣΩ: Ἀλλ' ἕκαστόν γε οἶμαι, ὦ Εὐθύφρων, τῶν πραχθέντων ἀμφισβητοῦσιν οἱ ἀμφισβητοῦντες, καὶ ἄνθρωποι καὶ θεοί, εἴπερ ἀμφισβητοῦσιν θεοί· πράξεώς τινος πέρι διαφερόμενοι οἱ μὲν δικαίως φασὶν αὐτὴν πεπραῆχθαι, οἱ δὲ ἀδίκως· ἄρ' οὐχ οὕτω;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

9A ΣΩ: Ἴθι νῦν, ὦ φίλε Εὐθύφρων, δίδαξον καὶ ἐμέ, ἵνα σοφώτερος γένωμαι, τί σοι τεκμήριόν ἐστιν, ὥς πάντες θεοὶ ἡγοῦνται ἐκεῖνον ἀδίκως τεθνάναι, ὅς ἂν θητεύων ἀνδροφόνος γενόμενος, ξυνδεθεὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ

EUTHYPHRON: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Öyleyse suç işleyene ceza verilmemesi gerektiğini tartışmıyorlar; aksine suç işleyen kim olduğunu, ne yaptığını ve ne zaman yaptığını tartışıyorlar.

EUTHYPHRON: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Madem tanrılar da doğru ve yanlış konusunda anlaşıyor, o zaman onlar da aynı durumda değil midir? Hem senin ifadene göre bazı tanrılar diğer bazı tanrıların suç işlediğini söylüyor, bazıları işlemediğini ileri sürüyor ya. Ama dostum, sonuçta tanrı olsun insan olsun hiç kimse suç işleyen kişiye ceza verilmemesi gerektiğini söylemeye cesaret edemez.

EUTHYPHRON: Evet, aslında doğru söylüyorsun Sokrates.

SOKRATES: Bana kalırsa Euthyphron, tartışanlar, yani hem tanrılar hem de insanlar, tek tek eylemleri tartışıyor, tabii tanrılar tartışıyorsa eğer. Anlaşmazlığa düştükleri zaman da bir kısmı yapılan eylemin doğru olduğunu, bir kısmı da yanlış olduğunu ileri sürüyor. Öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette öyle.

9A SOKRATES: Peki sevgili Euthyphron, adamımız ırgat olarak çalıştığı sırada bir cinayet işlemiş, sonra da öldürdüğü adamın efendisi tarafından bağlanmış, ama kendisini bağlayan efendisi ona ne yapması gerektiğini din danışmanlarından sorup öğreninceye değin bağlarının sıkılığından dolayı hayatını kaybetmişti. Şimdi

ἀποθανόντος, φθάσῃ τελευτήσας διὰ τὰ δεσμά, πρὶν τὸν ξυνδήσαντα παρὰ τῶν ἐξηγητῶν περὶ αὐτοῦ πυθέσθαι, τί χρὴ ποιεῖν, καὶ ὑπὲρ τοῦ τοιούτου δὴ ὀρθῶς ἔχει ἐπεξιέναι καὶ ἐπισκῆπτεσθαι φόνου τὸν υἱὸν τῷ πατρί· ἴθι, περὶ τούτων πειρῶ τί μοι σαφὲς ἐνδείξασθαι, ὡς παντὸς μᾶλλον πάντες θεοὶ ἡγοῦνται ὀρθῶς ἔχειν ταύτην τὴν πρᾶξιν· κἂν μοι ἱκανῶς ἐνδείξῃ, ἐγκωμιάζων σε ἐπὶ σοφίᾳ οὐδέποτε παύσομαι.

ΕΥΘ: Ἀλλ' ἴσως οὐκ ὀλίγον ἔργον ἐστίν, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πάνυ γε σαφῶς ἔχοιμι ἂν ἐπιδειξαί σοι.

ΣΩ: Μανθάνω· ὅτι σοι δοκῶ τῶν δικαστῶν δυσμαθέστερος εἶναι· ἐπεὶ ἐκείνοις γε ἐνδείξει δῆλον ὅτι, ὡς ἄδικά τέ ἐστιν καὶ οἱ θεοὶ ἅπαντες τὰ τοιαῦτα μισοῦσιν.

ΕΥΘ: Πάνυ γε σαφῶς, ὦ Σώκρατες, ἐάν περ ἀκούωσί γέ μου λέγοντος.

ΣΩ: Ἀλλ' ἀκούσονται, ἐάν περ εὖ δοκῇς λέγειν. τόδε δέ σου ἐνενόησα ἅμα λέγοντος, καὶ πρὸς ἑμαυτὸν σκοπῶ· εἰ ὃ τι μάλιστά με Εὐθύφρων διδάξειεν, ὡς οἱ θεοὶ ἅπαντες τὸν τοιοῦτον θάνατον ἡγοῦνται ἄδικον εἶναι, τί μᾶλλον ἐγὼ μεμάθηκα παρ' Εὐθύφρονος, τί ποτ' ἐστὶν τὸ ὀσιόν τε καὶ τὸ ἀνόσιον; θεομισὲς μὲν γάρ τοῦτο τὸ ἔργον, ὡς ἔοικεν, εἴη ἂν· ἀλλὰ γὰρ οὐ τούτῳ ἐφάνη ἄρτι ὠρισμένα τὸ ὀσιον καὶ μὴ· τὸ

bu adamın haksız yere öldürüldüğünü bütün tanrıların kabul ettiğine dair kanıtının ne olduğunu öğret bana; hatta böyle bir olay yüzünden bir oğulun babasına dava açmasının ve onu cinayetle suçlamasının doğru olduğuna dair kanıtının da ne olduğunu öğret ki böylece daha bilgili bir insan olayım ben de. Haydi, bütün tanrıların böyle bir eylemi kesinkes doğru bulduğunu bana açıkça göstermeye çalış. Eğer bunu adamakıllı gösterirsen bana, senin bilgeliğini övmekten asla geri durmayacağım.

EUTHYPHRON: Bu öyle kolay bir iş değil Sokrates, ama yine de bütün açıklığıyla gösterebilirim sana.

SOKRATES: Biliyorum; yargıçlardan daha kalın kafalı olduğumu düşünüyorsun da ondan. Çünkü bu tür eylemlerin yanlış olduğunu ve bütün tanrıların da bunlardan nefret ettiğini onlara göstereceğin çok açık.

EUTHYPHRON: Bütün açıklığıyla gösterebilirim Sokrates, konuşmamı dinlerlerse tabii.

SOKRATES: Eğer yargıçlar ağzının iyi laf yaptığını görürlerse³¹ dinlerler seni. Bu arada sen konuşurken aklıma bir şey geldi ve kendi kendime şöyle düşündüm: “Euthyphron bütün tanrıların böylesi bir ölümü haksız saydığını bana anlattı diyelim, yine de dindarlık ve dinsizlik konusunda Euthyphron’dan ne öğrenmiş oluyorum? Sonuçta tanrıların nefret ettiği bir eylem olmalı bu, öyle görünüyor. Ama daha demin dindarlığın ve dinsizliğin bu şekilde tanımlanmadığını, çünkü tanrıların nefret ettiği şeyin aynı zamanda tanrıların

γὰρ θεομισῆς ὄν καὶ θεοφιλὲς ἐφάνη· ὥστε
 τούτου ἀφήμι σε, ὦ Εὐθύφρων· εἰ βούλει, πάν-
 D τες αὐτὸ ἡγείσθων θεοὶ ἄδικον καὶ πάντες
 μισούντων. ἀλλ' ἄρα τοῦτο νῦν ἐπανορθώμεθα
 ἐν τῷ λόγῳ, ὥς ὁ μὲν ἂν πάντες οἱ θεοὶ
 μισῶσιν, ἀνόσιόν ἐστιν, ὁ δ' ἂν φιλῶσιν, ὅσιον·
 ὁ δ' ἂν οἱ μὲν φιλῶσιν, οἱ δὲ μισῶσιν, οὐδέτερα
 ἢ ἀμφοτέρω; ἀρ' οὕτω βούλει ἡμῖν ὠρίσθαι νῦν
 περὶ τοῦ ὀσίου καὶ τοῦ ἀνοσίου;

ΕΥΘ: Τί γὰρ κωλύει, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ: Οὐδὲν ἐμέ γε, ὦ Εὐθύφρων, ἀλλὰ σὺ δὴ
 τὸ σὸν σκόπει, εἰ τοῦτο ὑποθέμενος οὕτω
 ῥᾶστα με διδάξεις ὁ ὑπέσχου.

E ΕΥΘ: Ἀλλ' ἔγωγε φαίην ἂν τοῦτο εἶναι τὸ
 ὅσιον, ὁ ἂν πάντες οἱ θεοὶ φιλῶσιν, καὶ τὸ
 ἐναντίον, ὁ ἂν πάντες θεοὶ μισῶσιν, ἀνόσιον.

ΣΩ: Οὐκοῦν ἐπισκοπῶμὲν αὖ τοῦτο, ὦ
 Εὐθύφρων, εἰ καλῶς λέγεται, ἢ ἐῷμεν καὶ οὕτω
 ἡμῶν τε αὐτῶν ἀποδεχώμεθα καὶ τῶν ἄλλων,
 ἐὰν μόνον φῇ τίς τι ἔχειν οὕτω, ξυγχωροῦντες
 ἔχειν; ἢ σκεπτέον, τί λέγει ὁ λέγων;

ΕΥΘ: Σκεπτέον· οἶμαι μέντοι ἔγωγε τοῦτο
 νυνὶ καλῶς λέγεσθαι.

ΣΩ: Τάχ', ὦγαθέ, βέλτιον εἰσόμεθα,

sevdığı şey olduğunu gördük.” Dolayısıyla seni bu iş-
ten azat ediyorum Euthyphron. İstersen bütün tanrılar
D bu eylemi haksız sayıyor, hepsi bundan nefret ediyor
diyelim. O zaman yaptığımız tanımı şimdi şu şekilde
düzeltmeliyiz: bütün tanrıların nefret ettiği şey dine
aykırıdır, sevdiği şeyse dine uygun. Bazı tanrıların sev-
diği bazı tanrıların nefret ettiği şeyse ne dine uygun-
dur ne de dine aykırı ya da hem dine uygun hem de
dine aykırı, öyle değil mi? Peki şimdi dindarlığı ve
dinsizliği böyle tanımlayalım ister misin?

EUTHYPHRON: Buna ne engel olabilir, Sokrates?

SOKRATES: Bence de hiçbir şey engel olamaz Euthy-
phron; ama bir düşün bakalım, bunu böyle varsayarak
söz verdiğin şeyi öyle kolayca öğretebilecek misin ba-
na?

E EUTHYPHRON: O halde bütün tanrıların sevdiği şey
dine uygundur, buna karşın bütün tanrıların nefret et-
tiği şeyse dine aykırıdır, diyorum.

SOKRATES: Peki Euthyphron, bunun doğru olup ol-
madığını tekrar gözden geçirelim mi, yoksa bu işten
vazgeçelim ve sözgelimi birisi çıkıp da bu böyledir de-
diğinde onu uygun bulup kendi söylediklerimizi ya da
başkalarının söylediklerini olduğu gibi kabul mü ede-
lim? Demem o ki, söyleyenin ne söylediğini gözden
geçirmeli miyiz?

EUTHYPHRON: Gözden geçirmeliyiz tabii. Ama de-
min söylenen şeyin doğru olduğunu düşünüyorum
ben.

SOKRATES: Birazdan daha iyi anlarız bunu sevgili

10A ἐννόησον γὰρ τὸ τοιόνδε. ἄρα τὸ ὄσιον, ὅτι ὄσιόν ἐστιν, φιλεῖται ὑπὸ τῶν θεῶν, ἢ ὅτι φιλεῖται, ὄσιόν ἐστιν;

ΕΥΘ: Οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι σαφέστερον φράσαι. λέγομέν τι φερόμενον καὶ φέρον, καὶ ἀγόμενον καὶ ἄγον, καὶ ὀρώμενον καὶ ὀρῶν· καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μανθάνεις ὅτι ἕτερα ἀλλήλων ἐστὶ καὶ ἡ ἕτερα;

ΕΥΘ: Ἐγωγέ μοι δοκῶ μανθάνειν.

ΣΩ: Οὐκοῦν καὶ φιλούμενόν τί ἐστιν καὶ τούτου ἕτερον τὸ φιλοῦν;

ΕΥΘ: Πῶς γὰρ οὔ;

B ΣΩ: Λέγε δὴ μοι, πότερον τὸ φερόμενον, διότι φέρεται, φερόμενόν ἐστιν, ἢ δι' ἄλλο τι;

ΕΥΘ: Οὐκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο.

ΣΩ: Καὶ τὸ ἀγόμενον δὴ, διότι ἄγεται, καὶ τὸ ὀρώμενον, διότι ὀρᾶται;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Οὐκ ἄρα διότι ὀρώμενόν γέ ἐστιν, διὰ τοῦτο ὀρᾶται, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον διότι ὀρᾶται, διὰ τοῦτο ὀρώμενον· οὐδὲ διότι ἀγόμενόν ἐστιν, διὰ τοῦτο ἄγεται, ἀλλὰ διότι ἄγεται, διὰ τοῦτο ἀγόμενον· οὐδὲ διότι φερόμενον, φέρεται, ἀλλὰ διότι φέρεται, φερόμενον. ἄρα κατά-
C δηλον, ὦ Εὐθύφρων, ὃ βούλομαι λέγειν;

10A dostum. Şimdi şöyle düşün: dine uygun olan dine uygun olduğu için mi tanrılar tarafından sevilir, yoksa tanrılar tarafından sevildiği için mi dine uygundur?

EUTHYPHRON: Anlamıyorum Sokrates, ne demek istiyorsun?

SOKRATES: O zaman daha açık anlatmaya çalışayım. Hani taşınan ve taşıyandan, güdülen ve güdenden, görülen ve görenden söz ederiz ya. Bütün bunların birbirinden farklı olduğunu ve aralarında ne gibi farklılıklar bulunduğunu biliyorsun değil mi?

EUTHYPHRON: Sanırım biliyorum.

SOKRATES: Öyleyse sevilen şey de seveninden farklı değil midir?

EUTHYPHRON: Neden olmasın?

B SOKRATES: Şimdi söyle bana, taşınan şey taşındığı için mi taşınandır, yoksa başka bir nedenden dolayı mı?

EUTHYPHRON: Hayır, taşındığı için.

SOKRATES: Güdülen şey güdüldüğü için güdülenidir, görülen şey de görüldüğü için görülenidir, öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

C SOKRATES: Demek ki bir şey görülen olduğu için görülmez, aksine görüldüğü için görülendir; bir şey güdülen olduğu için güdülmez, aksine güdüldüğü için güdülenidir; bir şey taşınan olduğu için taşınmaz, aksine taşındığı için taşınandır. Söylemek istediğim şey açık mı Euthyphron? Şunu söylemek istiyorum: Eğer

βούλομαι δὲ τόδε, ὅτι, εἴ τι γίγνεται ἢ τι πάσχει, οὐχ ὅτι γιγνόμενόν ἐστι, γίγνεται, ἀλλ' ὅτι γίγνεται, γιγνόμενόν ἐστιν· οὐδ' ὅτι πάσχον ἐστί, πάσχει, ἀλλ' ὅτι πάσχει, πάσχον ἐστίν· ἢ οὐ ξυγχωρεῖς οὕτω;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

ΣΩ: Οὐκοῦν καὶ τὸ φιλούμενον ἢ γιγνόμενόν τι ἐστιν ἢ πάσχον τι ὑπό του;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Καὶ τοῦτο ἄρα οὕτως ἔχει, ὥσπερ τὰ πρότερα· οὐχ ὅτι φιλούμενόν ἐστιν, φιλεῖται ὑπὸ ὧν φιλεῖται, ἀλλ' ὅτι φιλεῖται, φιλούμενον;

ΕΥΘ: Ἀνάγκη.

ΣΩ: Τί δὴ οὖν λέγομεν περὶ τοῦ ὀσίου, ὧ
D Εὐθύφρων; ἄλλο τι φιλεῖται ὑπὸ θεῶν πάντων, ὡς ὁ σὸς λόγος;

ΕΥΘ: Ναί.

ΣΩ: Ἄρα διὰ τοῦτο, ὅτι ὀσιον ἐστιν, ἢ δι' ἄλλο
τι;

ΕΥΘ: Οὐκ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο.

ΣΩ: Διότι ἄρα ὀσιόν ἐστιν, φιλεῖται, ἀλλ' οὐχ ὅτι φιλεῖται, διὰ τοῦτο ὀσιόν ἐστιν;

ΕΥΘ: Ἐοικεν.

ΣΩ: Ἀλλὰ μὲν δὴ διότι γε φιλεῖται ὑπὸ θεῶν, φιλούμενόν ἐστι καὶ θεοφιλὲς τὸ θεοφιλές.

bir şey varolursa ya da bir şeyden etkilenirse, o şey varolan olduğu için varolmaz, aksine varolduğu için varolandır; etkilenen olduğu için etkilenmez, aksine etkilendiği için etkilenendir. Yoksa buna katılmıyor musun?

EUTHYPHRON: Katılıyorum.

SOKRATES: Öyleyse sevilen şey ya varolan bir şeydir ya da bir şeyden etkilenen, değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

SOKRATES: Bu da tıpkı öncekiler gibidir; yani bir şey sevilen olduğu için sevenler tarafından sevilmez, aksine sevildiği için sevilendir, değil mi?

EUTHYPHRON: Kesinlikle.

SOKRATES: Peki dine uygun olan hakkında ne diyebiliriz Euthyphron? Senin ifadene göre, bütün tanrılar tarafından sevilen şeydir, değil mi?

EUTHYPHRON: Evet.

SOKRATES: Bu yüzden, yani dine uygun olduğu için mi dine uygundur, yoksa başka bir nedenden dolayı mı?

EUTHYPHRON: Hayır, dine uygun olduğu için.

SOKRATES: Öyleyse dine uygun olan dine uygun olduğu için sevilir, aksine sevildiği için dine uygun olmaz, değil mi?

EUTHYPHRON: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Öte yandan tanrıların sevdiği şey tanrılar tarafından sevildiği için tanrıların sevdiği şeydir ve sevilendir.

Ε ΕΥΘ: Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ: Οὐκ ἄρα τὸ θεοφιλὲς ὁσιόν ἐστιν, ὧ
Εὐθύφρων οὐδὲ τὸ ὅσιον θεοφιλές, ὡς σὺ
λέγεις, ἀλλ' ἕτερον τοῦτο τούτου.

ΕΥΘ: Πῶς δὴ, ὦ Σώκратες;

ΣΩ: Ὅτι ὁμολογοῦμεν τὸ μὲν ὅσιον διὰ τοῦτο
φιλεῖσθαι, ὅτι ὁσιόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ διότι
φιλεῖται, ὅσιον εἶναι· ἡ γάρ;

ΕΥΘ: Ναί.

ΣΩ: Τὸ δέ γε θεοφιλὲς ὅτι φιλεῖται ὑπὸ θεῶν,
αὐτῷ τούτῳ τῷ φιλεῖσθαι θεοφιλὲς εἶναι, ἀλλ'
οὐχ ὅτι θεοφιλές, διὰ τοῦτο φιλεῖσθαι.

ΕΥΘ: Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ: Ἀλλ' εἰ γε ταυτὸν ἦν, ὧ φίλε Εὐθύφρων,
11A τὸ θεοφιλὲς καὶ τὸ ὅσιον, εἰ μὲν διὰ τὸ ὅσιον
εἶναι ἐφιλεῖτο τὸ ὅσιον, καὶ διὰ τὸ θεοφιλὲς
εἶναι ἐφιλεῖτο ἂν τὸ θεοφιλές, εἰ δὲ διὰ τὸ
φιλεῖσθαι ὑπὸ θεῶν τὸ θεοφιλὲς θεοφιλὲς ἦν,
καὶ τὸ ὅσιον ἂν διὰ τὸ φιλεῖσθαι ὅσιον ἦν· νῦν
δὲ ὁρᾷς ὅτι ἐναντίως ἔχετον, ὡς παντάπασιν
ἐτέρῳ ὄντε ἀλλήλων. τὸ μὲν γάρ, ὅτι φιλεῖται,
ἐστὶν οἷον φιλεῖσθαι· τὸ δ' ὅτι ἐστὶν οἷον
φιλεῖσθαι, διὰ τοῦτο φιλεῖται. καὶ κινδυνεύεις,
ὦ Εὐθύφρων, ἐρωτώμενος τὸ ὅσιον, ὃ τι ποτ'
ἐστίν, τὴν μὲν οὐσίαν μοι αὐτοῦ οὐ βούλεσθαι

E EUTHYPHRON: Elbette.

SOKRATES: Demek ki Euthyphron, tanrıların sevdiği şey dine uygun değildir, dine uygun olan da tanrıların sevdiği şey değildir; senin de söylediğin gibi, birbirinden farklıdır bunlar.

EUTHYPHRON: Ama bu nasıl olur Sokrates?

SOKRATES: Çünkü dine uygun olanın dine uygun olduğu için sevildiğini kabul ediyoruz, tersine sevildiği için dine uygun olduğunu değil, öyle mi?

EUTHYPHRON: Evet.

SOKRATES: Ayrıca tanrıların sevdiği şeyin, tanrılar tarafından sevildiği için, tam da bu sevilmeden dolayı, tanrıların sevdiği şey olduğunu kabul ediyoruz, tanrıların sevdiği şey olduğu için sevildiğini değil.

EUTHYPHRON: Doğru söylüyorsun.

11A SOKRATES: İyi de sevgili Euthyphron, eğer tanrıların sevdiği şeyle dine uygun olan aynı şey olsaydı, yani dine uygun olan dine uygun olduğu için sevilseydi, o zaman tanrıların sevdiği şey de tanrıların sevdiği şey olduğu için sevilirdi; sonra tanrıların sevdiği şey tanrılar tarafından sevildiği için tanrıların sevdiği olsaydı, o zaman dine uygun olan da tanrılar tarafından sevildiği için dine uygun olurdu. Ama şimdi bunların birbirinden tümüyle farklı iki zıt şey olduğunu görüyorsun. Çünkü biri³² sevildiği için sevilen oluyor, ama diğeri³³ sevilen olduğu için seviliyor. Görünen o ki, dindarlık nedir diye sorulduğunda onun özünü bana açıklamak istemiyorsun Euthyphron, aksine dindarlığa ait bir

δηλῶσαι, πάθος δέ τι περὶ αὐτοῦ λέγειν, ὅ τι
 B πέπονθε τοῦτο τὸ ὄσιον, φιλεῖσθαι ὑπὸ πάν-
 των θεῶν· ὅ τι δὲ ὄν, οὐπω εἶπες. εἰ οὖν σοι
 φίλον, μὴ με ἀποκρύψῃ, ἀλλὰ πάλιν εἰπὲ ἐξ
 ἀρχῆς, τί ποτε ὄν τὸ ὄσιον εἴτε φιλεῖται ὑπὸ
 θεῶν εἴτε ὀτιδὴ πάσχει· οὐ γὰρ περὶ τούτου
 διοισόμεθα· ἀλλ' εἰπὲ προθύμως, τί ἐστὶν τό τε
 ὄσιον καὶ τὸ ἀνόσιον;

ΕΥΘ: Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἔγωγε,
 ὅπως σοι εἶπω ὃ νοῶ. περιέρχεται γὰρ πως
 ἡμῖν ἀεὶ ὃ ἂν προθώμεθα, καὶ οὐκ ἐθέλει
 μένειν ὅπου ἂν ἰδρυσώμεθα αὐτό.

ΣΩ: Τοῦ ἡμετέρου προγόνου, ὦ Εὐθύφρων,
 C ἔοικεν εἶναι Δαιδάλου τὰ ὑπὸ σοῦ λεγόμενα.
 καὶ εἰ μὲν αὐτὰ ἐγὼ ἔλεγον καὶ ἐτιθέμην, ἴσως
 ἂν με ἐπέσκωπτες, ὥς ἄρα καὶ ἐμοὶ κατὰ τὴν
 ἐκείνου ξυγγένειαν τὰ ἐν τοῖς λόγοις ἔργα
 ἀποδιδράσκει καὶ οὐκ ἐθέλει μένειν ὅπου ἂν
 τις αὐτὰ θῇ· νῦν δὲ—σαὶ γὰρ αἱ ὑποθέσεις
 εἰσὶν· ἄλλου δὴ τινος δεῖ σκώμματος. οὐ γὰρ
 ἐθέλουσι σοὶ μένειν, ὥς καὶ αὐτῷ σοι δοκεῖ.

ΕΥΘ: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ σχεδόν τι τοῦ αὐτοῦ
 σκώμματος, ὦ Σώκρατες, δεῖσθαι τὰ λεγόμενα·
 D τὸ γὰρ περιέναι τούτοις τοῦτο καὶ μὴ μένειν ἐν
 τῷ αὐτῷ οὐκ ἐγὼ εἶμι ὁ ἐντιθείς, ἀλλὰ σύ μοι
 δοκεῖς, ὁ Δαίδαλος· ἐπεὶ ἐμοῦ γε ἔνεκα ἔμενεν
 ἂν ταῦτα οὕτως.

ΣΩ: Κινδυνεύω ἄρα, ὦ ἐταῖρε, ἐκείνου τοῦ

B özelliğten, yani onun bütün tanrılar tarafından sevilen bir şey olduğundan söz edip duruyorsun. Ama onun gerçekte ne olduğunu henüz söylemedin. N'olur, saklama bunu benden, dindarlığın ne olduğunu yeni baştan anlat bana, tanrılar tarafından seviliyormuş ya da sahip olduğu başka bir özellik varmış, ne önemi var ki bunun. Sonuçta tartıştığımız şey bu değil ki. Asıl dindarlık nedir, dinsizlik nedir, onu anlat bana dürüstçe.

EUTHYPHRON: İyi de aklımdakini sana nasıl anlattırım bilemiyorum Sokrates. Çünkü ne tür bir tanım ileri sürersek sürelim, öyle ya da böyle bizim tanımımız ortalıkta dolanıp duruyor ve nereye yerleştirmeye kalkarsak kalkalım yerinde durmak bilmiyor.

C SOKRATES: Sözlerin atamız Daidalos'un³⁴ eserlerine benziyor Euthyphron. Eğer bunları ben söylemiş, ben ileri sürmüş olsaydım, sözlerle yarattığım eserler kaçıp gidiyor ve konuldukları yerde durmak istemiyorlar diye, Daidalos'la akrabalığım yüzünden herhalde dalga geçerdin benimle. Şimdi bu varsayımlar senin varsayımların; onun için başka bir eğlence lazım bunlara. Sen de görüyorsun zaten, yerinde durmak istemiyor sözlerin.

D EUTHYPHRON: Bence de Sokrates, söylenenlere böylesi bir eğlence lazım. Sonuçta ortalıkta dolanmayı ve yerinde durmamayı bu sözlerin içine yerleştiren ben değilim, bana kalırsa asıl Daidalos sensin. Çünkü sözlerim yerli yerinde duruyordu bana sorarsan.

SOKRATES: Desene dostum, bu saygıdeğer adamdan

ἀνδρὸς δεινότερος γεγονέναι τὴν τέχνην
 τοσοῦτω, ὅσω ὁ μὲν τὰ αὐτοῦ μόνα ἐποίει οὐ
 μένοντα, ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς ἐμαυτοῦ, ὡς ἔοικε,
 E καὶ τὰ ἀλλότρια. καὶ δῆτα τοῦτό μοι τῆς τέχνης
 ἐστὶ κομψότατον, ὅτι ἄκων εἰμὶ σοφός. ἐβου-
 λόμην γὰρ ἂν μοι τοὺς λόγους μένειν καὶ
 ἀκινήτως ἰδρῦσθαι μᾶλλον ἢ πρὸς τῇ Δαιδάλου
 σοφίᾳ τὰ Ταντάλου χρήματα γενέσθαι. καὶ
 τούτων μὲν ἄδην· ἐπειδὴ δέ μοι δοκεῖς σὺ
 τρυφᾶν, αὐτός σοι ξυμπροθυμήσομαι, ὅπως ἂν
 με διδάξης περὶ τοῦ ὀσίου. καὶ μὴ
 προαποκάμης. ἰδὲ γὰρ, εἰ οὐκ ἀναγκαῖόν σοι
 δοκεῖ δίκαιον εἶναι πᾶν τὸ ὀσιον.

ΕΥΘ: Ἐμοιγε.

12A ΣΩ: Ἄρ' οὖν καὶ πᾶν τὸ δίκαιον ὀσιον, ἢ τὸ
 μὲν ὀσιον πᾶν δίκαιον, τὸ δὲ δίκαιον οὐ πᾶν
 ὀσιον, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτοῦ ὀσιον, τὸ δέ τι καὶ
 ἄλλο;

ΕΥΘ: Οὐχ ἔπομαι, ὦ Σώκратες, τοῖς λεγο-
 μένοις.

ΣΩ: Καὶ μὴν νεώτερός γέ μου εἰ οὐκ ἐλάττονι
 ἢ ὅσω σοφώτερος· ἀλλ', ὃ λέγω, τρυφᾶς ὑπὸ
 πλούτου τῆς σοφίας. ἀλλ', ὦ μακάριε, ξύντεινε
 σαυτόν· καὶ γὰρ οὐδὲ χαλεπὸν κατανοῆσαι ὃ
 λέγω. λέγω γὰρ δὴ τὸ ἐναντίον ἢ ὁ ποιητὴς
 ἐποίησεν ὁ ποιήσας

Ζῆνα δὲ τον θ' ἔρξαντα, καὶ ὃς τάδε πάντ'
 ἐφύτευσεν,

B Οὐκ ἐθέλεις εἰπεῖν· ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ
 αἰδώς.

ἐγὼ οὖν τούτῳ διαφέρομαι τῷ ποιητῇ. εἴπω σοι

E daha becerikliyim bu sanatta. Öyle ya Daidalos yalnızca kendi eserlerini hareket ettirebiliyordu, oysa ben yalnızca kendiminkileri değil, başkalarınıninkileri de hareket ettiriyorum anlaşılan. Bu sanatın benim için en hoş yanıysa hiç istemeden usta³⁵ olmamdır. Çünkü Daidalos'un ustalığından ya da Tantalos'un³⁶ servetinden daha çok isterdim sözlerimin yerinde durmasını, hatta sabit kalmasını. Neyse bu kadarı yeter. Biraz üşengeç davranıyorsun bana kalırsa, o yüzden seni gayrete getireyim de dindarlığın ne olduğunu öğret bana. Sakın ha kaytarayım deme! Bak bakalım, sence dine uygun olan her şeyin adil olması gerekir mi?

EUTHYPHRON: Bence öyle.

12A SOKRATES: Peki adil olan her şey dine uygun mudur? Yoksa dine uygun olan her şey adildir, ama adil olan her şey dine uygun değildir de bir kısmı dine uygun, diğer kısmı başka bir şey midir?

EUTHYPHRON: Sözlerini takip edemiyorum Sokrates.

SOKRATES: Sen gençsin benden, bir o kadar da bilgesin. Ama dediğim gibi, o engin bilgeliğin yüzünden üşengeç davranıyorsun. Zorla kendini biraz, dostum. Söylediğim şey, anlaması zor bir şey değil ki. Sonuçta şairin yazdığının tam tersini söylüyorum, şöyle yazmış şair:

B *bütün her şeyi yapan ve yaratan Zeus'un adını
almayacaksın ağzına; çünkü nerede korku varsa
saygı da vardır orada.*³⁷

İşte bu şaire katılmıyorum ben. Nedenini sana da

ὄπη;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Οὐ δοκεῖ μοι εἶναι, ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδῶς· πολλοὶ γάρ μοι δοκοῦσι καὶ νόσους καὶ πενίας καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα δεδιότες δεδιέναι μὲν, αἰδεῖσθαι δὲ μηδὲν ταῦτα ἃ δεδίασιν. οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Ἀλλ' ἵνα γε αἰδῶς, ἔνθα καὶ δέος εἶναι ἐπεὶ ἔστιν ὅστις αἰδούμενός τι πράγμα καὶ αἰσχυνόμενος οὐ πεφόβηταί τε καὶ δέδοικεν ἅμα δόξαν πονηρίας;

ΕΥΘ: Δέδοικε μὲν οὖν.

ΣΩ: Οὐκ ἄρ' ὀρθῶς ἔχει λέγειν· ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδῶς· ἀλλ' ἵνα μὲν αἰδῶς, ἔνθα καὶ δέος, οὐ μὲντὸι ἵνα γε δέος, πανταχοῦ αἰδῶς. ἐπὶ πλεον γὰρ, οἶμαι, δέος αἰδοῦς· μόριον γὰρ αἰδῶς δέους, ὥσπερ ἀριθμοῦ περιττόν, ὥστε οὐχ ἵνα περ ἀριθμός, ἔνθα καὶ περιττόν, ἵνα δὲ περιττόν, ἔνθα καὶ ἀριθμός. ἔπει γὰρ που νῦν γε;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Τὸ τοιοῦτον τοίνυν καὶ ἐκεῖ λέγων ἡρώτων, ἄρα ἵνα δίκαιον, ἔνθα καὶ ὅσιον, ἢ ἵνα μὲν ὅσιον, ἔνθα καὶ δίκαιον, ἵνα δὲ δίκαιον, οὐ

söyleyeyim mi?

EUTHYPHRON: Söyle bakalım.

SOKRATES: Korkunun olduğu yerde saygının da olması³⁸ bana doğru gelmiyor. Çünkü hastalıklardan, yoksulluktan ve bunun gibi başka bir sürü şeyden korkan çoğu kişi, bana kalırsa, yalnızca korkar, ama korktuğu bu şeylere saygı duymaz. Sence de öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Kesinlikle öyle.

SOKRATES: Ama öte yandan saygının olduğu yerde korku da vardır. Çünkü bir davranışa saygı duyan ve ondan utanan kişi aynı zamanda adının kötüye çıkmasından da çekinmez ve korkmaz mı?

EUTHYPHRON: Korkar tabii.

SOKRATES: Öyleyse nerede korku varsa orada saygı da vardır demek doğru değildir. Tam tersine nerede saygı varsa orada korku da vardır, ama korkunun olduğu her yerde saygı yoktur. Çünkü korku saygıdan daha kapsayıcıdır bence. Ne de olsa saygı korkunun bir parçasıdır, tıpkı tek sayının, sayının parçası olması gibi; öyle ya sayının olduğu her yerde tek sayının da olması gerekmez, ama tek sayının olduğu her yerde sayı vardır. Şimdi takip edebiliyor musun beni?

EUTHYPHRON: Kesinlikle takip edebiliyorum.

SOKRATES: İşte biraz önce adaletin olduğu yerde mi dindarlık vardır yoksa dindarlığın olduğu yerde mi adalet vardır diye sorduğumda da bunu kastediyordum. Sonuçta dindarlık adaletin bir parçası olduğuna

πανταχοῦ ὅσιον· μόριον γὰρ τοῦ δικαίου τὸ ὅσιον. οὕτω φῶμεν ἢ ἄλλως σοι δοκεῖ;

ΕΥΘ: Οὐκ, ἀλλ' οὕτω. φαίνει γάρ μοι ὀρθῶς λέγειν.

ΣΩ: Ὅρα δὴ τὸ μετὰ τοῦτο. εἰ γὰρ μέρος τὸ ὅσιον τοῦ δικαίου, δεῖ δὴ ἡμᾶς, ὡς ἔοικεν, ἐξευρεῖν τὸ ποῖον μέρος ἂν εἴη τοῦ δικαίου τὸ ὅσιον. εἰ μὲν οὖν σύ μη ἡρώτας τι τῶν νῦν δὴ, οἷον ποῖον μέρος ἐστὶν ἀριθμοῦ τὸ ἄρτιον καὶ τίς ὧν τυγχάνει οὗτος ὁ ἀριθμός, εἶπον ἂν, ὅτι ὅς ἂν μὴ σκαληνὸς ἦ, ἀλλ' ἰσοσκελής· ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

ΕΥΘ: Ἐμοιγε.

Ε ΣΩ: Πειρῶ δὴ καὶ σὺ ἐμὲ οὕτω διδάξαι, τὸ ποῖον μέρος τοῦ δικαίου ὅσιόν ἐστιν, ἵνα καὶ Μελήτω λέγωμεν μηκέθ' ἡμᾶς ἀδικεῖν μηδὲ ἀσεβείας γράφεσθαι, ὡς ἱκανῶς ἤδη παρὰ σοῦ μεμαθηκότας τά τε εὐσεβῇ καὶ ὅσια καὶ τὰ μή.

ΕΥΘ: Τοῦτο τοίνυν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τὸ μέρος τοῦ δικαίου εἶναι εὐσεβές τε καὶ ὅσιον, τὸ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν· τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων τὸ λοιπὸν εἶναι τοῦ δικαίου μέρος.

13A ΣΩ: Καὶ καλῶς γέ μοι, ὦ Εὐθύφρων, φαίνει λέγειν· ἀλλὰ σμικροῦ τινος ἔτι ἐνδεής εἰμι. τὴν γὰρ θεραπείαν οὐπω ξυνίημι ἥντινα ὀνομάζεις. οὐ γάρ που λέγεις γε, οἷαί περ καὶ αἱ περὶ τὰ ἄλλα θεραπείαι εἰσιν, τοιαύτην καὶ περὶ

göre adaletin olduğu her yerde dindarlık yoktur. Böyle mi diyelim, yoksa senin başka bir fikrin var mı?

EUTHYPHRON: Hayır, böyle diyelim. Bana da doğru geliyor bu ifade.

SOKRATES: Şimdi de bir sonraki adımı izle. Dindarlık adaletin parçasıysa, o zaman dindarlığın adaletin nasıl bir parçası olduğunu bulmak da açıkçası bize düşüyor. Şimdi sen bana daha demin söz ettiğim şeylerden birini, örneğin çift sayının, sayının nasıl bir parçası olduğunu, hatta ne tür bir sayı olduğunu sorsaydın, onun ikiye bölünemeyen değil, tam tersine ikiye bölünebilen³⁹ bir sayı olduğunu söyledim. Sence de böyle değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

E

SOKRATES: Şimdi de sen bana dindarlığın adaletin nasıl bir parçası olduğunu öğretmeye çalış. Böylece sende dindar ve dine uygun olan ile olmayan şeyleri adamakıllı öğrenip⁴⁰ Meletos'a anlatayım da bir daha bana haksızlık yapmasın, dinsizlikle suçlamasın beni.

EUTHYPHRON: Bana sorarsan Sokrates, dindarlık ve dine uygunluk, adaletin tanrılara özen⁴¹ göstermeyle ilgili parçasıdır. Adaletin diğer parçası ise insanlara özen göstermeyle ilgilidir.

13A

SOKRATES: Gayet güzel konuşuyorsun Euthyphron. Ama beni bilgilendirmeni istediğim küçük bir nokta daha var. Çünkü özen diye adlandırdığın şeyi henüz kavramış değilim. Kanımca tanrılara gösterilen özenle diğer konulardaki özen aynıdır demek istemiyorsun.

θεούς. λέγομεν γάρ που—οἶον φαμέν, ἵππους
οὐ πᾶς ἐπίσταται θεραπεύειν, ἀλλὰ ὁ ἵππικός·
ἢ γάρ;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Ἡ γάρ που ἵππικὴ ἵππων θεραπεία.

ΕΥΘ: Ναί.

ΣΩ: Οὐδέ γε κύνας πᾶς ἐπίσταται θερα-
πεύειν, ἀλλὰ ὁ κυνηγετικός.

ΕΥΘ: Οὕτως.

ΣΩ: Ἡ γάρ που κυνηγετικὴ κυνῶν θεραπεία.

ΕΥΘ: Ναί.

ΣΩ: Ἡ δὲ βοηλατικὴ βοῶν.

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Ἡ δὲ δὴ ὀσιότης τε καὶ εὐσέβεια θεῶν, ὦ
Εὐθύφρων; οὕτω λέγεις;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

ΣΩ: Οὐκοῦν θεραπεία γε πᾶσα ταῦτόν
διαπράττεται; οἶον τοιόνδε· ἐπ' ἀγαθῷ τινί ἐστι
καὶ ὠφελία τοῦ θεραπευομένου, ὥσπερ ὀρᾶς
δὴ, ὅτι οἱ ἵπποι ὑπὸ τῆς ἵππικῆς θεραπευόμενοι
ὠφελοῦνται καὶ βελτίους γίνονται· ἢ οὐ
δοκοῦσί σοι;

ΕΥΘ: Ἐμοιγε.

ΣΩ: Καὶ οἱ κύνες γέ που ὑπὸ τῆς

Hani şöyle deriz ya: Herkes atlara özen göstermeyi bilmez, yalnızca usta binici bilir, öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

SOKRATES: Çünkü binicilik atlara özen gösterme sanatıdır.

EUTHYPHRON: Evet.

SOKRATES: Herkes köpeklere özen göstermeyi bilmez, yalnızca avcı bilir.

EUTHYPHRON: Öyle.

SOKRATES: Çünkü avcılık köpeklere özen gösterme sanatıdır.

B EUTHYPHRON: Evet.

SOKRATES: Çobanlık da sığırlara özen gösterme sanatıdır.

EUTHYPHRON: Kesinlikle.

SOKRATES: Öyleyse dindarlık ve dine uygunluk da tanrılara özen gösterme sanatı mıdır, Euthyphron? Böyle mi diyorsun?

EUTHYPHRON: Elbette.

SOKRATES: O halde bütün bu özen göstermeler aynı amaca yönelik değil midir? Şunu demek istiyorum: Özen gösterme, özen gösterilen şeyin iyiliğini ve yararını amaçlar. Senin de gördüğün gibi, binicilik sanatının gösterdiği özenle atlar daha yararlı ve daha iyi olur. Yoksa böyle düşünmüyor musun sen?

EUTHYPHRON: Böyle düşünüyorum tabii.

SOKRATES: Köpekler avcılık sanatı sayesinde, sığırlar

C κυνηγετικῆς, καὶ οἱ βόες ὑπὸ τῆς βοηλατικῆς, καὶ τᾶλλα πάντα ὡσαύτως· ἡ ἐπὶ βλάβῃ οἶει τοῦ θεραπευομένου τὴν θεραπείαν εἶναι;

ΕΥΘ: Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ: Ἀλλ' ἐπ' ὠφελεία;

ΕΥΘ: Πῶς δ' οὔ;

ΣΩ: Ἡ οὖν καὶ ἡ ὁσιότης θεραπεία οὔσα θεῶν ὠφελεία τέ ἐστι θεῶν καὶ βελτίους τοὺς θεοὺς ποιεῖ; καὶ σὺ τοῦτο συγχωρήσῃς ἄν, ὥς ἐπειδάν τι ὅσιον ποιῇς, βελτίω τινὰ τῶν θεῶν ἀπεργάζει;

ΕΥΘ: Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ: Οὐδὲ γὰρ ἐγώ, ὦ Εὐθύφρων, οἶμαί σε τοῦτο λέγειν· πολλοῦ καὶ δέω· ἀλλὰ τούτου δὴ
D ἔνεκα καὶ ἀνηρόμην, τίνα ποτὲ λέγοις τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, οὐχ ἡγούμενός σε τοιαύτην λέγειν.

ΕΥΘ: Καὶ ὀρθῶς γε, ὦ Σώκρατες· οὐ γὰρ τοιαύτην λέγω.

ΣΩ: Εἶεν· ἀλλὰ τίς δὴ θεῶν θεραπεία εἴη ἂν ἡ ὁσιότης;

ΕΥΘ: Ἦπερ, ὦ Σώκρατες, οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας θεραπεύουσιν.

ΣΩ: Μανθάνω· ὑπηρετική τις ἂν, ὥς ἔοικεν, εἴη θεοῖς.

ΕΥΘ: Πάνυ μὲν οὖν.

C çobanlık sanatı sayesinde daha yararlı olur; diğer bütün şeyler için de aynı durum geçerlidir. Yoksa özen gösterme özen gösterilen şeyin zararına mıdır diyorsun?

EUTHYPHRON: Zeus aşkına, hayır.

SOKRATES: Öyleyse yararına mıdır?

EUTHYPHRON: Elbette yararınadır.

SOKRATES: O zaman dindarlık da tanrılara özen gösterme sanatı olduğuna göre tanrıların yararınadır, hatta tanrıları daha iyi yapar, öyle mi? Peki sen dine uygun bir eylemde bulunduğunda tanrılardan birini daha iyi bir hale getirdiğini mi iddia ediyorsun?

EUTHYPHRON: Zeus aşkına, hayır.

SOKRATES: Öyle söyleyeceğini ben de düşünmüyorum Euthyphron; hatta ihtimal bile vermiyorum buna. D İşte senin böyle bir şey söyleyeceğini düşünmediğim için de, tanrılara özen göstermek derken neyi kastettiğini sordum.

EUTHYPHRON: Haklısın Sokrates, böyle bir şey söylemem ben.

SOKRATES: Peki, tanrılara gösterilen hangi özen dindarlık olabilir?

EUTHYPHRON: Kölelerin efendilerine gösterdiği türde bir özen olabilir, Sokrates.

SOKRATES: Anlıyorum. Öyleyse bir tür tanrılara hizmet etme sanatı olmalı bu.

EUTHYPHRON: Kesinlikle.

ΣΩ: Ἐχεις οὖν εἰπεῖν, ἡ ἱατροῖς ὑπηρετικὴ εἰς
 τίνος ἔργου ἀπεργασίαν τυγχάνει οὕσα ὑπηρε-
 τική; οὐκ εἰς ὑγιείας οἶει;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

ΣΩ: Τί δέ; ἡ ναυπηγοῖς ὑπηρετικὴ εἰς τίνος
 E ἔργου ἀπεργασίαν ὑπηρετικὴ ἐστίν;

ΕΥΘ: Δῆλον ὅτι, ὦ Σώκρατες, εἰς πλοίου.

ΣΩ: Καὶ ἡ οἰκοδόμοις γέ που εἰς οἰκίας;

ΕΥΘ: Ναί.

ΣΩ: Εἰπέ δὴ, ὦ ἄριστε· ἡ δὲ θεοῖς ὑπηρετικὴ
 εἰς τίνος ἔργου ἀπεργασίαν ὑπηρετικὴ ἂν εἴη;
 δῆλον γὰρ ὅτι σὺ οἶσθα, ἐπειδήπερ τά γε θεῖα
 κάλλιστα γε φῆς εἰδέναι ἀνθρώπων.

ΕΥΘ: Καὶ ἀληθῆ γε λέγω, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Εἰπέ δὴ πρὸς Διός, τί ποτέ ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ
 πάγκαλον ἔργον, ὃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται ἡμῖν
 ὑπηρέταις χρώμενοι;

ΕΥΘ: Πολλὰ καὶ καλὰ, ὦ Σώκρατες.

14A ΣΩ: Καὶ γὰρ οἱ στρατηγοί, ὦ φίλε· ἀλλ' ὅμως
 τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ῥαδίως ἂν εἴποις, ὅτι
 νίκη ἐν τῷ πολέμῳ ἀπεργάζονται ἢ οὐ;

ΕΥΘ: Πῶς δ' οὐ;

ΣΩ: Πολλὰ δέ γ', οἶμαι, καὶ καλὰ καὶ οἱ γεωρ-
 γοί· ἀλλ' ὅμως τὸ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστὶν τῆς
 ἀπεργασίας ἢ ἐκ τῆς γῆς τροφή.

SOKRATES: Şimdi söyleyebilir misin, hekimlere hizmet eden sanat hangi işin gerçekleşmesine hizmet eder? Sağlığın, değil mi?

EUTHYPHRON: Bence öyle.

E SOKRATES: Peki, gemi yapımcılarına hizmet eden sanat hangi işin gerçekleşmesine hizmet eder?

EUTHYPHRON: Elbette gemi yapımına Sokrates.

SOKRATES: Mimarlar hizmet eden sanat da ev yapımına hizmet eder, değil mi?

EUTHYPHRON: Evet.

SOKRATES: O zaman şunu söyle bana, sevgili dostum: Tanrılara hizmet eden sanat hangi işin gerçekleşmesine hizmet eder? Elbette bunu da bilirsin sen, ne de olsa tanrısal konuları sıradan bir insandan çok daha iyi bildiğini söylüyorsun.

EUTHYPHRON: Doğru da söylüyorum Sokrates.

SOKRATES: Öyleyse Zeus aşkına söyle bana, tanrıların bizi hizmetçi⁴² diye kullanarak gerçekleştirdiği o mükemmel iş nedir?

EUTHYPHRON: Tanrılar pek çok güzel iş yaparlar Sokrates.

14A SOKRATES: Sonuçta komutanlar da pek çok güzel iş yapar dostum, ama bu işlerin başında savaşta zafer kazanmak gelir diyebilirsin rahatlıkla; öyle değil mi?

EUTHYPHRON: Elbette.

SOKRATES: Bence çiftçiler de pek çok güzel iş yapar, ama yaptıkları bu işlerin başında topraktan besin elde etmek gelir.

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Τί δὲ δὴ; τῶν πολλῶν καὶ καλῶν, ἃ οἱ θεοὶ ἀπεργάζονται, τί τὸ κεφάλαιόν ἐστι τῆς ἐργασίας;

B ΕΥΘ: Καὶ ὀλίγον σοι πρότερον εἶπον, ὦ Σώκρατες, ὅτι πλείονος ἔργου ἐστὶν ἀκριβῶς πάντα ταῦτα ὥς ἔχει μαθεῖν· τόδε μέντοι σοι ἀπλῶς λέγω, ὅτι ἐὰν μὲν κεχαρισμένα τις ἐπίσθηται τοῖς θεοῖς λέγειν τε καὶ πράττειν εὐχόμενός τε καὶ θύων, ταῦτ' ἐστὶ τὰ ὅσια, καὶ σώζει τὰ τοιαῦτα τοὺς τε ἰδίους οἴκους καὶ τὰ κοινὰ τῶν πόλεων· τὰ δ' ἐναντία τῶν κεχαρισμένων ἀσεβῇ, ἃ δὴ καὶ ἀνατρέπει ἅπαντα καὶ ἀπόλλυσιν.

C ΣΩ: Ἦ πολὺ μοι διὰ βραχύτερων, ὦ Εὐθύφρων, εἰ ἐβούλου, εἶπες ἂν τὸ κεφάλαιον ὧν ἡρώτων. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρόθυμός με εἰ διδάξαι· δῆλος εἰ. καὶ γὰρ νῦν ἐπειδὴ ἐπ' αὐτῷ ἦσθα, ἀπετράπου· ὃ εἰ ἀπεκρίνω, ἱκανῶς ἂν ἤδη παρὰ σοῦ τὴν ὀσιότητα ἐμεμαθήκη. νῦν δέ—ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐρῶντα τῷ ἐρωμένῳ ἀκολουθεῖν, ὅπη ἂν ἐκεῖνος ὑπάγῃ· τί δὴ αὐτὸν λέγεις τὸ ὅσιον εἶναι καὶ τὴν ὀσιότητα; οὐχὶ ἐπιστήμην τινὰ τοῦ θύειν τε καὶ εὐχεσθαι;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

D ΣΩ: Οὐκοῦν τὸ θύειν δωρεῖσθαί ἐστι τοῖς θεοῖς, τὸ δ' εὐχεσθαι αἰτεῖν τοὺς θεούς;

ΕΥΘ: Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Ἐπιστήμη ἄρα αἰτήσεως καὶ δόσεως θεοῖς ὀσιότης ἂν εἴη ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

EUTHYPHRON: Tabii ki.

SOKRATES: İyi de tanrıların gerçekleştirdiği pek çok güzel iş vardır diyorsun, peki bu işlerin başında ne gelir?

B EUTHYPHRON: Daha önce de⁴³ söyledim sana Sokrates, bütün bunları tam olarak öğrenebilmek zor iştir. Yine de kabaca anlatayım sana. İnsan dua ederek ve kurban keserek tanrıların hoşuna giden şeyleri söylemeyi ve yapmayı biliyorsa, bu dindarlıktır; bu tür şeyler ailelerin ve kentlerin selametini sağlar. Tanrıların hoşuna giden şeylerin tam tersi ise dinsizliktir; bunlar da her şeyi altüst eder, her şeyi mahveder.

C SOKRATES: Eğer isteseydin Euthyphron, asıl sordugumu çok daha kısa bir şekilde yanıtlayabilirdin. Ama anlaşılan bana öğretmeye yanaşmıyorsun. Çünkü tam bunu yapacakken başka yöne saptın. Eğer bunu yanıtlasaydın senden dindarlığı adamakıllı öğrenmiş olur-
dum. Bu durumda seven, nereye giderse gitsin sevdiğini izlemeli.⁴⁴ Şimdi dine uygun olan nedir ya da dindarlık nedir, yeniden söyler misin? Kurban kesmenin, dua etmenin bilgisidir diyorsun, değil mi?

EUTHYPHRON: Evet.

D SOKRATES: Peki kurban kesmek tanrılara sunu sunmaktır, dua etmekse tanrılardan istekte bulunmaktır, değil mi?

EUTHYPHRON: Aynen öyle Sokrates.

SOKRATES: Bu ifadeye göre dindarlık, tanrılara sunular sunmanın ve onlardan istekte bulunmanın bilgisidir.

ΕΥΘ: Πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ξυνῆκας ὁ εἶπον.

ΣΩ: Ἐπιθυμητῆς γάρ εἰμι, ὦ φίλε, τῆς σῆς σοφίας καὶ προσέχω τὸν νοῦν αὐτῇ, ὥστε οὐ χαμαὶ πεσεῖται ὅ τι ἂν εἴπης. ἀλλὰ μοι λέξον, τίς αὕτη ἡ ὑπηρεσία ἐστὶ τοῖς θεοῖς; αἰτεῖν τε φῆς αὐτοὺς καὶ διδόναι ἐκείνοις;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

ΣΩ: Ἄρ' οὖν οὐ τὸ ὀρθῶς αἰτεῖν ἂν εἴη, ὧν δεόμεθα παρ' ἐκείνων, ταῦτα αὐτοὺς αἰτεῖν;

ΕΥΘ: Ἀλλὰ τί;

E

ΣΩ: Καὶ αὐτὸ διδόναι ὀρθῶς, ὧν ἐκείνοι τυγχάνουσιν δεόμενοι παρ' ἡμῶν, ταῦτα ἐκείνοις αὐτὸν ἀντιδωρεῖσθαι; οὐ γάρ που τεχνικόν γ' ἂν εἴη δωροφορεῖν διδόντα τῷ ταῦτα ὧν οὐδὲν δεῖται.

ΕΥΘ: Ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ: Ἐμπορικὴ ἄρα τις ἂν εἴη, ὦ Εὐθύφρων, τέχνη ἡ ὀσιότης θεοῖς καὶ ἀνθρώποις παρ' ἀλλήλων.

ΕΥΘ: Ἐμπορικὴ, εἰ οὕτως ἡδίων σοι ὀνομάζειν.

ΣΩ: Ἀλλ' οὐδὲν ἡδίων ἔμοιγε, εἰ μὴ τυγχάνει ἀληθὲς ὄν. φράσον δέ μοι, τίς ἡ ὠφελεία τοῖς θεοῖς τυγχάνει οὔσα ἀπὸ τῶν δώρων ὧν παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν; ἃ μὲν γὰρ διδόασι, παντὶ δῆλον· οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ἐστὶν ἀγαθόν, ὅ τι ἂν μὴ ἐκείνοι δῶσιν· ἃ δὲ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν, τί ὠφελοῦνται; ἢ τοσοῦτον αὐτῶν πλεονεκτοῦ-

15A

EUTHYPHRON: Söylediğim şeyi gayet iyi kavramışsın Sokrates.

SOKRATES: Dostum, senin bilgeliğine hayranım ben ve hiçbir söylediğin ziyan olmasın diye dikkat kesilmiş bekliyorum. Şimdi söyle bana, tanrılar için yapılan bu hizmet nasıl bir hizmettir? Yani bu hizmet tanrılardan istekte bulunmak ve onlara sunular sunmaktan ibaret-tir mi diyorsun?

EUTHYPHRON: Evet.

SOKRATES: Bize vermelerini beklediğimiz şeyleri tanrılardan istemek doğru şekilde istemektir, değil mi?

EUTHYPHRON: Başka ne olabilir ki?

SOKRATES: Peki tanrıların bizden beklediği şeyleri tekrar onlara sunmak doğru şekilde sunmak mıdır? Çünkü ihtiyaç duymayan birine bunları vermek marifet değildir.

EUTHYPHRON: Doğru söylüyorsun, Sokrates.

SOKRATES: Öyleyse dindarlık tanrılarla insanlar arasında karşılıklı bir değiş tokuş sanatı⁴⁵ olmalı Euthyphrôn.

EUTHYPHRON: Böyle adlandırmak hoşuna gidiyorsa, evet değiş tokuş sanatı.

SOKRATES: Ama doğru değilse böyle adlandırmak hiç de hoşuma gitmez. Peki söyle bakalım, bizden aldıkları armağanların tanrılara ne gibi bir yararı dokunur? Çünkü onların bağışladıkları şeyleri herkes bilir. Sonuçta bize bağışlamadıkları hiçbir iyilik yoktur. Öyleyse bizden aldıkları şeylerin ne yararı oluyor onlara?

μεν κατὰ τὴν ἐμπορίαν, ὥστε πάντα τὰγαθὰ παρ' αὐτῶν λαμβάνομεν, ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἡμῶν οὐδέν;

ΕΥΘ: Ἀλλ' οἶει, ὦ Σώκρατες, τοὺς θεοὺς ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τούτων, ἃ παρ' ἡμῶν λαμβάνουσιν;

ΣΩ: Ἀλλὰ τί δήποτ' ἂν εἴη ταῦτα, ὦ Εὐθύφρων, τὰ παρ' ἡμῶν δῶρα τοῖς θεοῖς;

ΕΥΘ: Τί δ' οἶει ἄλλο ἢ τιμὴ τε καὶ γέρα καὶ, ὅπερ ἐγὼ ἄρτι ἔλεγον, χάρις;

B ΣΩ: Κεχαρισμένον ἄρα ἐστίν, ὦ Εὐθύφρων, τὸ ὅσιον, ἀλλ' οὐχὶ ὠφέλιμον οὐδὲ φίλον τοῖς θεοῖς;

ΕΥΘ: Οἶμαι ἔγωγε πάντων γε μάλιστα φίλον.

ΣΩ: Τοῦτο ἄρ' ἐστὶν αὖ, ὥς ἔοικε, τὸ ὅσιον, τὸ τοῖς θεοῖς φίλον.

ΕΥΘ: Μάλιστά γε.

ΣΩ: Θαυμάσει οὖν ταῦτα λέγων, ἐάν σοι οἱ λόγοι φαίνωνται μὴ μένοντες ἀλλὰ βαδίζοντες, καὶ ἐμὲ αἰτιάσει τὸν Δαίδαλον βαδίζοντας αὐτοὺς ποιεῖν, αὐτὸς ὢν πολὺ γε τεχνικώτερος τοῦ Δαιδάλου καὶ κύκλω περιμόντα ποιῶν; ἢ οὐκ αἰσθάνει, ὅτι ὁ λόγος ἡμῖν περιελθὼν πάλιν εἰς ταῦτόν ἤκει; μέμνησαι γάρ που, ὅτι ἐν τῷ ἔμπροσθεν τό τε ὅσιον καὶ τὸ θεοφιλὲς οὐ ταῦτόν ἡμῖν ἐφάνη, ἀλλ' ἕτερα ἀλλήλων· ἢ οὐ μέμνησαι;

ΕΥΘ: Ἐγωγε.

Yoksa değiş tokuşta onlardan daha mı üstünüz de onlardan bütün iyilikleri alıyoruz, ama onlar bizden hiçbir şey almıyor?

EUTHYPHRON: İyi de Sokrates, bizden aldıkları şeylerin tanrılara bir yararı olduğunu mu sanıyorsun?

SOKRATES: Değilse, tanrılara verdiğimiz bu hediyeler nedir Euthyphron?

EUTHYPHRON: Onur, övgü ve demin de söylediğim gibi minnet değil de nedir sence?

B SOKRATES: Öyleyse dindarlık tanrıların hoşlandığı şeydir Euthyphron, onlar için yararlı ya da değerli olan şey değil, öyle mi?

EUTHYPHRON: Sanırım daha çok değerli olan şeydir.

SOKRATES: O zaman dindarlık daha önce dediğimiz gibi tanrılar için değerli olan şeydir.

EUTHYPHRON: Kesinlikle.

C SOKRATES: Böyle söylüyorsun, ama sonra yine sözlerinin yerinde durmayıp orada burada dolaşüyor görünmesine şaşıırıyorsun. Hatta sen Daidalos'tan çok daha usta, sözlerini bir çemberin etrafında döndürür gibi döndüren bir adam olmana rağmen, sözlerini orada burada dolaştıran bir Daidalos olmakla suçluyorsun beni, öyle mi? Yoksa konuşmamızın dönüp dolaşıp aynı yere geldiğinin farkında değil misin? Hatırlarsan, daha önce dindarlıkla tanrıların sevdiği şeyin aynı olmadığını, tersine bu ikisinin birbirinden farklı olduğunu görmüştük. Hatırlamıyor musun yoksa?

EUTHYPHRON: Evet, hatırlıyorum.

ΣΩ: Νῦν οὖν οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι τὸ τοῖς θεοῖς φίλον φῆς ὅσιον εἶναι; τοῦτο δ' ἄλλο τι ἢ θεοφιλὲς γίγνεται ἢ οὐ;

ΕΥΘ: Πάνυ γε.

ΣΩ: Οὐκοῦν ἢ ἄρτι οὐ καλῶς ὠμολογοῦμέν, ἢ εἰ τότε καλῶς, νῦν οὐκ ὀρθῶς τιθέμεθα.

ΕΥΘ: Ἐοικεν.

ΣΩ: Ἐξ ἀρχῆς ἄρα ἡμῖν πάλιν σκεπτέον, τί
 D ἐστι τὸ ὅσιον· ὡς ἐγώ, πρὶν ἂν μάθω, ἐκὼν εἶ-
 ναι οὐκ ἀποδειλιάσω. ἀλλὰ μὴ με ἀτιμάσης,
 ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ προσέχων τὸν νοῦν ὃ τι
 μάλιστα νῦν εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν. οἶσθα γάρ,
 εἴπερ τις ἄλλος ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἀφετέος εἶ,
 ὥσπερ ὁ Πρωτεύς, πρὶν ἂν εἴπῃς. εἰ γὰρ μὴ
 ἤδησθα σαφῶς τό τε ὅσιον καὶ τὸ ἀνόσιον, οὐκ
 ἔστιν ὅπως ἂν ποτε ἐπεχείρησας ὑπὲρ ἀνδρὸς
 θητὸς ἄνδρα πρεσβύτην πατέρα διωκᾶθαι
 φόνου, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς ἂν ἔδειςας
 παρακινδυνεύειν, μὴ οὐκ ὀρθῶς αὐτὸ ποιήσεις,
 E καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡσχύνῃς. νῦν δὲ εὖ οἶδα
 ὅτι σαφῶς οἶει εἰδέναι τό τε ὅσιον καὶ μὴ· εἰπὲ
 οὖν, ὦ βέλτιστε Εὐθύφρων, καὶ μὴ ἀποκρύψῃ ὃ
 τι αὐτὸ ἡγεῖ.

ΕΥΘ: Εἰς αὐθις τοίνυν, ὦ Σώκρατες· νῦν γὰρ
 σπεύδω ποι, καὶ μοι ὥρα ἀπιέναι.

ΣΩ: Οἶα ποιεῖς, ὦ ἐταῖρε· ἀπ' ἐλπίδος με κα-
 ταβαλὼν μεγάλης ἀπέρχει, ἣν εἶχον, ὡς παρὰ
 σοῦ μαθὼν τά τε ὅσια καὶ μὴ καὶ τῆς πρὸς
 Μέλητον γραφῆς ἀπαλλάξομαι, ἐνδειξάμενος

SOKRATES: Farkında mısın bilmiyorum, şimdi de tanrılar için değerli olan şey dine uygun olandır diyorsun? Peki bu tanrıların sevdiği şey değil mi?

EUTHYPHRON: Kesinlikle.

SOKRATES: O halde demin iyi anlaşılmadık, anlaştıysak da şimdi bunu doğru düzgün ifade edemiyoruz.

EUTHYPHRON: Öyle görünüyor.

D SOKRATES: O zaman dindarlığın ne olduğunu başından itibaren tekrar araştırmamız gerek. Çünkü bunu öğrenmeden şuradan şuraya adım atmam. Sakın ha beni küçümseme, mümkün olduğunca topla bütün dikkatini ve doğruyu söyle bana. Bilirsin, birisi bir şey biliyorsa, Proteus⁴⁶ misali konuşturuncaya kadar peşini bırakmamalısın onun. Çünkü dindarlığı ve dinsizliği gayet iyi biliyor olmasaydın, beş para etmez bir adam için yaşlı babana cinayetten dava açmaya⁴⁷ kalkmazdın. Yoksa doğru olmayan bir davranışta bulundum diye tanrıların gazabından korkar, insanlardan utanırdın. Ama şimdi eminim ki dine uygun olanla olmayanı gayet iyi bildiğini düşünüyorsun. O halde bana da anlat sevgili Euthyphron, düşünceni benden saklama.

E

EUTHYPHRON: Başka zaman Sokrates. Şimdi acelem var, gitmeliyim artık.

SOKRATES: Ne yapıyorsun, dostum! Çekip gidiyorsun ve büyük bir hayal kırıklığıyla başbaşa bırakıyorsun beni. Hani dine uygun olan şeylerle olmayan şeyleri öğrenecektim senden; hani tanrısal konularda

- 16A ἐκείνῳ ὅτι σοφός ἤδη παρ' Εὐθύφρωνος τὰ θεῖα γέγονα καὶ ὅτι οὐκέτι ὑπ' ἀγνοίας αὐτοσχεδιάζω οὐδὲ καινοτομῶ περὶ αὐτά, καὶ δὴ καὶ τὸν ἄλλον βίον ἄμεινον βιωσοίμην.

- 16A Euthyphron sayesinde bilgi sahibi olduğumu, artık cahilce ağzıma geleni söylemeyeceğimi, dinde yenilikler yapmayacağımı ve bundan böyle daha iyi bir yaşam süreceğimi Meletos'a açıklayarak benim için yaptığı bu suçlamadan yakamı kurtaracaktım!

NOTLAR

- ¹ Sokrates ne davacı ne de davalı olarak daha önce hiç mahkeme-ye çıkmamıştı. Bkz. *Sokrates'in Savunması*, 17D: "İşte durum böyle, şimdi yetmiş yaşında bir adam olarak ilk defa mahkeme önüne çıkıyorum" [*nyn egō prōton epi dikastērion anabebēka, etē gegonōs hebdomēkonta*] (çeviri için bkz. Platon, *Sokrates'in Savunması*, çev. Erman Gören, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2006).
- ² Lykeion, Sokrates'in sıklıkla gittiği tanınmış gymnasionlardan biriydi.
- ³ Burnet'in "uğrak, uğrak yeri" olarak karşılanmasını önerdiği *diatribē* sözcüğü "vakit geçirme, oyalanma, eğlenme" anlamlarına gelmekle birlikte, burada Sokrates'in felsefi konuşmalarını, tartışmalarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. *Sokrates'in Savunması*, 29C: "... sen de yaşamını bu araştırmalarla, felsefe yaparak geçirmeyeceksin" [*eph' hōte mēketi en tautē tē zētēsei diatribein mēde philosophēin*] (çeviri için bkz. Platon, *Sokrates'in Savunması*, çev. Erman Gören, 2006).
- ⁴ *Basileus* sözcüğü, değişik dillerde genel olarak kral anlamına gelen sözcüklerle karşılanırsa da bu karşılığın tam oturmadığını düşünüyoruz. Çünkü *basileus* Eski Yunan'da bir kraldan çok ileri gelen yöneticilere verilen isimdir. *Euthyphrōn* diyalogunda geçen *basileus* da Atina'daki dokuz *arkhōn*'dan [yönetici] ikincisini, yani din işleriyle ilgilenen ve dinsel davalara bakan yöneticiyi ifade etmektedir. Buradaki *tēn tou basileōs stoan* [*basileus*'un sarayı] ifadesi de söz konusu yöneticinin mahkeme gördüğü yere işaret etmektedir.
- ⁵ *Dikē* sözcüğü başlangıçta "gelenek, görenek, yol, yordam" gibi anlamlara sahipti: "Homerosçu şiirlerde *dikē* sözcüğü bir yol, görenek, uygun bir şey, bir iki pasajda da yargı anlamındadır. Hesiodos'ta, Zeus'un sağ yanında oturan ve yanlış, çarpık yargılar veren soyluların kötülüklerinden haberdar eden bir tanrıça biçiminde kişileştirilen soyut bir adalet fikrini belirtmek için kulla-

nılır” (George Thomson, *Aiskhylos ve Atina*, çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınları, İstanbul 1990, s. 185). *Dikē* sözcüğünün gelişimi hakkında bir başka kaynak ise Homeros döneminin ayrıcalıklı anlayışı ile aristokratik anlayışın geçerliliğini yitirdiği dönem arasındaki ayrımı ortaya koyar: “Homeros’un zamanından itibaren, *dikē*, belli sınırların, olasılıkla da ilk elde sınıflı toplum yapısının dayattığı sınırların ihlâlini ve bu ihlâl karşılığında ödenecek tazmînât bedelini kendi içerisinde sımsıkı bağlayıp belirlemişti. Aristokratik bir sınıf bilincinin çöküşüyle birlikte, *dikē*, toplumun her yanına sızıp yayılan, tüm yurttaşlara aynı şekilde uygulanabilen ve bizzat Zeus tarafından güvenceye alınan bir şey olarak görülmeye başlandı” (Francis E. Peters, *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Hünler, Paradigma Yayıncılık, İstanbul, 2004).

⁶ Metinde geçen *graphein* fiili temel olarak “yazmak, çizmek, çiziktirmek, karalamak” gibi anlamlara sahip olmakla birlikte burada “bir kişi hakkında suçlamada bulunmak” anlamındadır. Yine bu fiille ilişkili olan “yazma, çizme, çiziktirme” anlamındaki *graphē* sözcüğü de burada “suçlama, itham” anlamlarına gelecek şekilde ve “dava” anlamındaki *dikē* sözcüğünün karşıtı olarak kullanılmıştır. Burada üzerinde durulması gereken asıl nokta Sokrates’in kendisi hakkında açılan davayı özellikle bir *dikē* [dava] değil, *graphē* [suçlama, itham] olarak değerlendirmesidir. Burnet’in bu konudaki yorumu ise dikkate değerdir. Burnet’e göre *dikē* burada özel, kişisel bir dava, *graphē* ise kamu davası olarak anlaşılmalıdır. Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. *Theaitētos*, 210D; *Sokrates’in Savunması*, 19B, 28A.

⁷ Meletos, Sokrates’in yargılanarak ölüme mahkum edilmesine neden olan suçlayıcıların başında gelir. Meletos’la birlikte Sokrates’i suçlayan diğer iki kişi Anytos ve Lykon’dur. Bkz. *Theaitētos*, 210D.

⁸ “Halk” anlamına gelen *dēmos* sözcüğü erken zamanlarda Atina’yı oluşturan bölgelere verilen isimdir. Buradaki kullanımında ise

daha çok “mahalle, bucak ya da kasaba” olarak düşünülebilir. George Thomson’a göre *dēmos*’un “ilk biçiminde belli bir klana ayrılmış toprak *moira*’sı [payı]” olduğu görülmektedir (George Thomson, *Aiskhylos ve Atina*, 1990, s. 241).

- 9 “Cahillik” olarak çevirdiğimiz *amathia* sözcüğü “kabalık, aptallık” anlamlarına da gelir. *Amathia* Platon’un diyaloglarında genelde *sophia*’nın [bilgelik] karşıtı olarak kullanılır. Bu konuya ilişkin bkz. *Symposium* [Şölen], 202A, 203E; *Prōtagoras*, 358C; *Hippias Meizōn* [Büyük Hippias], 296A; *Theaitētos*, 170B; *Nomoi* [Yasalar], 691A; *Euthydēmos*, 281E; *Sokrates’in Savunması*, 29B; 25E. Ancak *Politeia* [Devlet] 428B’de *epistēmē*’nin karşıtı olarak da kullanıldığını söyleyebiliriz.
- 10 Çiftçinin ürün yetiştirmesiyle yeni bir kuşağın yetiştirilmesi veya eğitilmesi arasındaki benzerliğe Platon’un başka diyaloglarında da rastlanır. Bkz. *Politeia*, 589B; *Theaitētos*, 167B; *Nomoi*, 813D.
- 11 Yunanca metinde *hestia* olarak geçen sözcüğü “tam kalbinden” şeklinde çevirmeyi uygun bulduk. Çünkü bu sözcük evin, kentin, yani devletin tam merkezini, canevini ifade etmektedir. Ayrıca *Hestia* Eski Yunan’da ocak tanrıçasıdır. Yunanların âdetine göre herhangi bir işe *Hestia*’nın adıyla başlanması, o işin hayırlara vesile olması için şarttır. (Bkz. Platon, *Kratylos*, 401B). *Euthyphrōn* bu ifadeyle, *Meletos*’un *Sokrates*’i suçlayarak yaptığı kötülüğün *hestia*’dan, yani kutsal olandan başlayarak bütün kente kötülük getireceğini ileri sürmektedir.
- 12 “Tanrısal bir kılavuz” şeklinde çevirdiğimiz *daimōn* sözcüğü daha çok kişiyi koruyup gözeten, yapacağı yanlışlarda onu uyaran tanrısal veya doğaüstü bir varlık olarak anlaşılmalıdır. Nitekim *Sokrates*’e göre *daimōn* içinde duyduğu, kendisine uyarılarda bulunan tanrısal bir sestir. Bkz. *Symposion*, 202D, *Theaitētos*, 151A.
- 13 “Çıldırma, delirmek” *mainomai* fiili “kâhin, bilici” demek olan *mantis* sözcüğünü akla getiriyor. Nitekim *Euthyphrōn* da bir kâhindir.

- ¹⁴ *Homose ienai* ifadesi “yoluna devam etmek, bildiğinden şaşmamak” anlamlarına gelmektedir. Ancak Burnet bu ifadeye “göğüs göğüse dövüşmek, mücadeleyi elden bırakmamak” gibi karşılıklar verilebileceğini söyler. Bkz. John Burnet, *Plato's Euthyphro, Apology of Socrates and Crito*, Oxford University Press, London, 1970, s. 19.
- ¹⁵ Sokrates yargılanmasının asıl sebebini burada açıklıyor gibidir. Nitekim aşağıda 3D’de Sokrates bildiklerini herkese öğrettiğini ifade etmektedir.
- ¹⁶ *Philantrōpos* hem “insansever” hem de “cömert, eli açık” anlamlarına gelmektedir. Bu bağlamda Sokrates’in insanseverliği bir başka kaynakta şöyle geçer: “Oysa Sokrates halktan biri ve insansever [*philantrōpos*] olarak görülürdü. Bkz. Ksenophon, *Apomnēmoneumata Sōkratous* [*Sokrates’ten Hatıralar*], I.2.60.
- ¹⁷ Benzeri ifadelere *Sokrates’in Savunması*’nda da rastlıyoruz (33A): “Ben hiçbir zaman kimsenin öğretmeni olmadım. Ancak birisi ben konuşurken ve böylece ödevimi yerine getirirken bana kulak vermeyi arzu ettiğinde, genç olsun ihtiyar olsun, kimseyi asla geri çevirmedim” (çeviri için bkz. Platon, *Sokrates’in Savunması*, çev. Erman Gören, 2006). Sokrates kendisini kimler dinlemek isterse seve seve onlarla konuşuyordu. Platon diyaloglarında da görüldüğü gibi Sokrates aslında konuşmayı başlatan ilk kişi değildir; hep başkası ya da başkaları tarafından konuşmaya çağrılır ya da zorlanır.
- ¹⁸ Buradaki vurguyla birlikte diyalogun seyri değişiyor. Buraya kadar Sokrates’in nasıl bir davası olduğu üzerinde durulurken, bundan sonra Euthyphrōn’un nasıl bir davası olduğu ve diyalogun temel konusu olan dindarlığın ne olduğu üzerinde durulmaya başlanıyor.
- ¹⁹ “Kaçmak” [*pheugein*] ve “kovalamak” [*diōkein*] fiilleri aynı zamanda “dava edilmek” ve “dava etmek” anlamlarına gelmektedir. Platon bu çift anlamlılıktan yararlanıyor. Biz de diyalogun gelişiminin daha iyi anlaşılması için bu fiilleri “kaçmak” ve “kovala-

- mak” olarak çevirmeyi uygun gördük.
- 20 Buradaki “yine” ifadesi Euthyphrön’un biraz geride (3C) söylediği şeye yapılan açık bir göndermedir: “Mecliste dinle ilgili bir şey söylesem ve onlara gelecekten haber vermeye kalksam, deliyimim gibi alay ediyorlar benimle.”
- 21 *Uçan birini mi kovalıyorsun? [petomenon tina diōkeis]*: Boşu boşuna, yararsız bir girişim peşinde olma anlamında bir deyiş. Aristoteles’te bu deyişe şu biçimiyle rastlıyoruz (*Metafizik*, 1009B37-39): “Bu durumda doğruyu araştırmak uçanları kovalamak olabilir.” Yine Platon’da bu deyişe şu biçimde rastlarız (*Euthydēmos*, 291b): “Bütününüyle gülünç durumdaydık, öyle ki tarlakuşlarını kovalayan çocuklar gibi, her zaman bilgilerin her birini hemen yakalayacağımızı sanıyorduk.”
- 22 Platon’a göre suçlu en yakınımızdaki olsa bile ona karşı tanıklık etmekten çekinilmemeli ve retorik sanatı da bu yönde haksızlıklardan kurtulmak için kullanılmalıdır. Nitekim *Gorgias* diyalogunda (480D) şöyle der: “kendisini ve kendi ailesini ilk önce kendisi suçlamalı ve retorîği onların haksızlıklardan arınması için kullanılmalıdır ki, kötülüklerin en büyüğü olan haksızlıktan kurtulsunlar.”
- 23 Platon’a göre suç işleyenlerle aynı ocağı paylaşmak insanın kendisini de kirletir. Buna benzer ifadeler *Nomoi* 868C-D’de bir kural olarak dile getirilmektedir: “Eğer baba ya da anne öfke ile oğlunu ya da kızını döverken ya da başka türlü şiddet kullanırken öldürürse, öteki durumlarda olduğu gibi arındırılsınlar ve sürgüne gitsinler, geri döndüklerinde karı koca birbirinden ayrıl-sın, bir daha ortak çocukları olmasın, bir çocuktan ya da kardeş-ten yoksun bıraktıkları kişilerle aynı sofraya oturmasınlar ve dinsel törenlerde bir araya gelmesinler; bu kurallara uymayıp dine karşı saygısızlık edene isteyen saygısızlık davası açsın” (çevirisi için bkz. Platon, *Yasalar*, çev: Candan Şentuna, Saffet Babür, 2. baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1994).
- 24 Knumuz bağlamında “dinsizlik” olarak çevirdiğimiz *asebeia* söz-

cüğü aslında tanrılara ve büyüklere karşı “saygısızlık” anlamına gelmektedir.

- 25 Kronos’un çocuklarını doğar doğmaz yutmasını Hesiodos şöyle anlatır (*Theogonia*, 459): “Yutuyordu koca Kronos her birini / kutsal ananın karnından dizlerine indiğinde.”
- 26 Kronos’un babası Ouranos’un hayalarını kesmesi Hesiodos’ta şöyle anlatılır (*Theogonia*, 180-181): “Yanda, sağda dev gibi bir orağı aldı / uzun sivri, çabucak kesti babasının hayalarını.”
- 27 Platon tanrılar hakkında kötü konuşulmasını uygun bulmadığından, öngördüğü devlet modelinde tanrıları kötü gösteren şairlere, yazarlara yer vermemiştir. Tanrıları yanlış tanıtmayla ilgili olarak Platon’un başka diyaloglarında da benzer ifadeler bulmak mümkündür. Bkz. *Politeia*, 377E, 379B, 380C.
- 28 Burada dostluk adıyla anılan tanrı Zeus’tur. Nitekim Zeus’un dostluk tanrısı olarak Megapolis’de bir tapınağı vardı.
- 29 Tanrıça Athena’nın onuruna düzenlenen iki bayram vardı. Biri bu diyalogda sözü edilen yılda bir düzenlenen bayram, diğeri ise dört yılda bir düzenlenen Büyük Panathenaia bayramıydı.
- 30 Yunanca *akron* [tepe], *polis* [kent] sözcüklerinden oluşan *akropolis* “tepedeki kent” anlamındadır. *Akropolis* kent devleti anlayışına uygun olarak kentin en korunaklı ve çevreye hakim yerinde kurulan bir yapıydı. *Akropolis* aynı zamanda dinsel bir merkezdi. Atina’daki *akropolis* bunların en tanınmışıdır.
- 31 Atinalılar iyi bir konuşmacıyı her şeyden çok beğenirler. *Sokrates’in Savunması*’nda (17A) Sokrates kendi konuşması hakkındaki iddiaları şöyle anlatır: “Dillendirdikleri onca yalan arasında özellikle bir tanesine şaştım kaldım: Güya ben o kadar tehlikeli konuşuyormuşum ki, aldatılmamak için kendinize dikkat etmeliymişiniz” (çeviri için bkz. Platon, *Sokrates’in Savunması*, çev. Erman Gören, 2006).
- 32 Yani tanrıların sevdiği [*theophiles*].
- 33 Yani dine uygun olan [*hosios*].

- ³⁴ Heykeltıraş ve mimar olan Daidalos'un heykellerinin özelliği hareket ediyormuş gibi görünmeleriymiş. Platon da tartışılan konu hakkında söylenen sözlerin sabit durmamasını, bir yere bağlanmadığında hareket eden veya kaçıp giden Daidalos'un heykellerine benzetiyor (*Menon*, 97D): "Daidalos'un heykellerine aklını vermemişsin ... onlar eğer bağlanmazlarsa kaçarlarsa ve giderler, eğer bağlanırlarsa oldukları yerde kalırlar." Böylece bir konu hakkında söylenenlerin ancak bir yere bağlandığında sanı olmaktan çıkarak bilgiye dönüşeceğini söylemek istemektedir. Ayrıca tüm hekimlerin soylarını Asklepios'a dayandırmaları gibi bir heykeltıraşın oğlu olan Sokrates de soyunu Daidalos'a dayandırır (Platon, *Alkibiades I*, 121A): "Soylu dostum Alkibiades, bizim soyumuz da Daidalos'a dayanır, Daidalos'un ki ise Zeus'un oğlu Hephaistos'a dayanır."
- ³⁵ "Bilge" anlamındaki *sophos* sözcüğü önceleri herhangi bir zanaatta becerisi olan kişi, yani "usta" anlamına geliyordu.
- ³⁶ Tantalos: Zeus ile Pluto'nun oğlu olan Tantalos "Sipylos (Manisa) dağında krallık kurmuş, çok güçlü ve zengin bir adammış" (Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, 5. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993). Sokrates de Tantalos gibi çok zengin olmaksızın sözlerinin, tanımlarının değişmez olmasını tercih ediyor.
- ³⁷ Stasinus, Kıbrıs, fr. 20. Kıbrıs *Destanları* olarak adlandırılan 11 kitaptık yapıtın Yunan yazar Stasinus'a veya Hegesias'a ait olduğu söylenir. "Destan *Ilias*'tan önceki olaylar ve Helene'nin kaçırılışını konu almaktadır" (Güler Çelgin, *Eski Yunan Edebiyatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 35).
- ³⁸ Benzeri bir ifadeye Sophokles'te de rastlıyoruz (*Aias*, 1074): korkunun yerleşmediği kentte / devlette yasalar doğru biçimde uygulanamazlar [*ou gar pot' out' an en polei nomoi kalōs/ pheroint' an, entha mē kathestēkē deos*].
- ³⁹ Yunan aritmetiği büyük ölçüde geometriye dayandığından "çift sayı" anlamındaki *isoskelēs* sözcüğü aslında "ikizkenar" ya da "iki eşit bacaklı" demektir. Ayrıca bkz. *Theaitētos*, 147D-148B.

- ⁴⁰ Görüldüğü üzere dindarlığın [to *hosion*] öğrenilebilir bir şey olduğundan söz ediliyor.
- ⁴¹ “Özen” olarak karşıladığımız *therapeia* sözcüğü, ayrıca “hizmet, ibadet, refakat, tedavi, hayvanların bakımı, bitkilerin yetiştirilmesi, tapınakların bakımı ve onarımı” gibi anlamlara da gelmektedir.
- ⁴² Bu sözcüğün [*hypēretēs*] asıl anlamı “kürekçi”dir. Burada insanla tanrı arasındaki ilişkide tanrılar kaptan, insanlarsa tanrıya hizmet eden gemiciler veya kürekçiler olarak betimlenmektedir.
- ⁴³ Sokrates, babasına dava açmasının tanrılar açısından da doğru olduğunu göstermesini istediğinde Euthyphrōn bunun kolay olmadığını ifade etmişti (bkz. 9B). Buradaki “daha önce” ifadesi oraya bir göndermedir.
- ⁴⁴ Bu ifade “soran, nereye giderse gitsin soruları izlemelidir” şeklinde de anlaşılabilir. Benzer bir ifade *Politeia*’da (394D) karşımıza çıkar: “Çünkü henüz bilmiyorum, fakat her durumda söz bir rüzgar gibi bizi nereye taşırsa orada olmalı.”
- ⁴⁵ Platon, *Symposion*, 188B-C: “Üstelik bütün adaklar ve onlarla yapılan kehanetler de -doğrusu tanrılarla insanların karşılıklı sözleşisidir bunlar- Aşk’ın korunması ve iyileştirilmesinden başka bir şeyle ilgili değildir” (çeviri için bkz. Platon, *Symposion*, çev. Eyüp Çoraklı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2007).
- ⁴⁶ Proteus çeşitli şekillere girerek kendini yakalamak isteyenlerden kurtulmaktadır (bkz. Homeros, *Odyseia*, IV.382; ayrıca bkz. Platon, *Ion*, 541D: “Proteus gibi her şekle giriyorsun, aşağı yukarı hareket ediyorsun”). Tıpkı Proteus’un kılık değiştirmesi gibi, sofistlerin de aynı konuyla ilgili olarak hep farklı şeyler söylemeleri konusunda Martin Heidegger şöyle bir anekdot aktarır: “Kadım zamanlarda, ders vermek için her yere seyahat eden ünlü bir Grek bilgini vardı. Bu tür insanlara sofist deniyordu. Bir keresinde Küçük Asya’daki bir ders gezisinden Atina’ya dönen bu ünlü sofist, sokakta Sokrates’e rastladı. Sokaklarda avare avare dolaşmak ve insanlarla konuşmak, sözgelimi bir ayakkabının ne

olduğu hakkında bir ayakkabı tamircisiyle konuşmak Sokrates'in alışkanlığıydı. Sokrates'in şeylerin ne olduğundan başka hiçbir konusu yoktu. 'Hâlâ orada mı duruyorsun?' diye sordu Sokrates'e bu çok gezen sofist küçümseyici bir edayla 've hâlâ aynı şey hakkında aynı şeyi mi söylüyorsun?' 'Evet', diye cevap verdi Sokrates, 'öyle yapıyorum. Fakat sen, çok açığız olan sen hiçbir zaman aynı şey hakkında aynı şeyi söylemiyorsun.'" Martin Heidegger, *Die Frage nach dem Ding. Zu Kants Lehre von den Transzendentalen Grundsätzen*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1962, s. 57 (çeviri için bkz. Martin Heidegger, "Modern Bilim, Metafizik ve Matematik," çev. Hakkı Hünler, *Bilim Üzerine İki Ders*, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1998, s. 50-51).

⁴⁷ Bkz. yuk. dipnot 19.

KAYNAKÇA

- Burkert, Walter, *Greek Religion*, çev. John Raffan, Harvard University Press, 1985.
- Burnet, John, *Plato's Euthyphro, Apology of Socrates and Crito*, Oxford University Press, 1970.
- Çelgin, Güler, *Eski Yunan Edebiyatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990.
- Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, çev. Candan Şentuna, YKY yayınları, İstanbul, 2003.
- Friedell, Egon, *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi*, çev. Necati Aça, Dost Kitabevi, Ankara, 1999.
- Heidegger, Martin, *Die Frage nach dem Ding. Zu Kants Lehre von den Transzendentalen Grundsätzen*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1962.
- Heidegger, Martin, "Modern Bilim, Metafizik ve Matematik," *Bilim Üzerine İki Ders*, çev. Hakkı Hünler, Paradigma Yayınları, İstanbul 1998.
- Heidegger, Martin, *Heraklit, Der Anfang des abendlandischen Denkens, Sommersemester 1943 – Gesamtausgabe 55*, 3. baskı, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1994.
- Heidegger, Martin, Eugen Fink, *Heraklit, Seminar Wintersemester 1966/1967 - Gesamtausgabe 15*, 2. baskı, Vittorio Klostermann Verlag, Frankfurt am Main, 1996.
- Hoerber, Robert G., "Plato's Euthyphro," *Phronesis*, 3:2 (1958).
- Horn, Christoph, Chritof Rapp, *Wörterbuch der Antiken Philosophie*, Beck Verlag, München, 2002.
- Ksenophon, *Sokrates'ten Anılar*, çev. Candan Şentuna, 2. baskı, TTK Yayınları, Ankara 1997.
- Liddell H. George, Robert Scott, *A Greek English Lexicon*, 9. baskı, Oxford University Press, Oxford, 1996.

- Nehamas, Alexander, *Yaşama Sanatı Felsefesi*, çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2002.
- Nietzsche, Friedrich, *Die Geburt der Tragödie*, Kritische Studienausgabe (KSA), yay. haz. Giorgio Colli, Mazzino Montinari, 3. baskı, de Gruyter Verlag, München, 1999.
- Nietzsche, Friedrich, *Tragedyanın Doğuşu*, çev. Mustafa Tüzel, İthaki yayınları, İstanbul, 2005.
- Peters, Francis E., *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Hünler, Paradigma Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- Platon, *Sokrates'in Savunması*, çev. Erman Gören, Humanitas: Yunan ve Latin Klasikleri Dizisi, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2006.
- Platon, *Symposion*, çev. Eyüp Çoraklı, Humanitas: Yunan ve Latin Klasikleri Dizisi, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2007.
- Platon, *Sokrates'in Savunması*, çev. Ahmet Cevizci, Sentez Yayınları, İstanbul, 2008.
- Platon, *Yasalar*, çev. Candan Şentuna, Saffet Babür, 2. baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1994.
- Plato, *Euthyphro, Apology, Crito. Phaedo, Phaedrus*, Loeb Classical Library, Harvard University Press, 1971.
- Platon, *Platonis Euthyphro*, Cambridge University Press, London, 1910.
- Platon, *The Euthyphro of Plato*, Oxford University Press, 1909.
- Platon, *Euthyphron*, çev. Pertev Naili Boratav, MEB Yayınları, İstanbul, 1942.
- Platon (Eflatun), *Ötifron yahut Takva*, çev. Semiha Cemal; (Eflatun, *Yalan-Takva-Ruhların Güzelliği-Fazilet*), Devlet Matbaası, İstanbul, 1933.
- Platon, *Sämtliche Werke. Bd. 1. Apologie, Kriton, Protagoras, Hippias II, Charmides, Laches, Ion, Euthyphron, Gorgias, Briefe*, çev. Friedrich Schleiermacher, Rowohlt Verlag, Hamburg, 1969.
- Platon, *Euthyphron*, çev. Klaus Reich, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1968.

KAYNAKÇA

- Plato, *Euthyphro, Apology, Crito, Phaedo*, çev. Benjamin Jowett, Prometheus Books, New York, 1988.
- Thomson, George, *Aiskhylos ve Atina*, çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınları, İstanbul, 1990.
- Urmson, J. O., *The Greek Philosophical Vocabulary*, Duckworth, London, 1990.
- Versenyi, Laszio, *Sokrates ve İnsan Sevgisi*, çev. Ahmet Cevizci, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1988.

YER VE KİŞİ ADLARI DİZİNİ

Daidalos, 61, 63, 79

Euthyphron, 21, 25, 27, 29,
31, 33, 35, 37, 39, 41, 43,
45, 47, 49, 51, 53, 55, 57,
59, 61, 67, 69, 71, 75, 77,
79, 81, 83

Hephaistos, 47

Hera, 47

Herakles, 29

Hestia (tam kalbinden
vurmak), 23

Kronos, 47

Lykeion, 21

Meletos, 21, 23, 25, 31, 33,
67, 83

Naksos, 29

Ouranos, 47

Pittheus, 21

Proteus, 81

Sokrates, 21, 23, 25, 27, 29,
31, 33, 35, 37, 39, 41, 43,
47, 49, 51, 53, 55, 59, 61,
63, 67, 71, 73, 75, 77, 79,
81

Tantalos, 63

Zeus, 29, 31, 33, 35, 45, 63,
71, 73

YUNANCA KAVRAM VE SÖZCÜK DİZİNİ

angelos	4D	blastē	3A
agnoia	16A	bous	13B, 13C
Athēnaios	2A		
aidōs	12B, 12C	daimonion	3B
aitēsis	14D	deos	12B, 12C
akropolis	6C	desmos	4D, 9A
alētheia	15D	despotes	9A, 13D
amathia	2C	dēmos	2B
anankē	6B, 7D, 10C, 14C	diatribē	2A
anēr	2B, 3D, 4C, 11D, 15D	diaphora	7B, 7C, 7D
anthrōpos	5A, 5E, 7A, 7D, 8B, 8E, 12E, 13E, 14E, 15D	dikastērion	3B, 3E, 5B, 5C, 8C
anosios	4D, 4E, 5D, 5E, 6E, 7A, 8A, 9C, 9D, 9E, 11B, 15D	dikastēs	9B
anosiotēs	5D	dikē	2A, 3E, 4A, 4B, 4C, 5B, 6A, 8B, 8C, 8D, 8E
apergasia	13D, 13E, 14A	dosis	14D
arithmos	7B, 12C, 12D	doulos	13D
arkhē	3A, 11B, 15C	dōron	14E, 15A
asebeia	5C, 12E	enklēma	4A
asebēs	5C, 14B	ekklēsia	3C
atopos	3B	elpis	15E
		emporía	15A
		eksēgētēs	4C, 4D, 9A
basileus	2A	epistēmē	14C, 14D
bios	16A	ergasia	14A
blabē	13C		

EUTHYPHRON

ergon	9B, 9C, 11C, 13D, 13E, 14B	hypêresia	14D
eudiabolos	3B	hypothesis	1C
eusebes	5C, 12E	iatros	13D
eusebeia	13B	idea	5D, 6D, 6E
ekhthra	6B, 7B	isoskelēs	12D
geras	15A	kharis	15A
geōrgos	14A	kheir	4C
grapheus	6C	khrēma	11E
graphē	2A, 2B, 3B, 5A, 6A, 15E	khronos	4D, 5A
hēlikiotēs	2C	klopē	5D
hetairos	5C, 6D, 11D, 15E	krisis	7C, 7D
hieron	6C	kyōn	13A, 13B
hippos	13A, 13B	limos	4D
hōra	15E	logismos	7D
hosios	4E, 5D, 6D, 6E, 7A, 8A, 9C, 9D, 9E, 10A, 10D, 10E, 11A, 11B, 11E, 12A, 12D, 12E, 14B, 14C, 15B, 15C, 15D, 15E	logos	5C, 7E, 8A, 8D, 9D, 10D, 11C, 11D, 14D, 15B
hosiotēs	13B, 13D, 14C, 14D, 14E	mathētēs	5A, 5C
huios	4E, 6A, 9A	mantis	3E
hygieia	13D	makhē	6B
hyperetēs	13E	meros	12D, 12E
		mētēr	2C, 5E
		miasma	4C
		misthos	3D
		morion	12D

YUNANCA KAVRAM VE SÖZCÜK DİZİNİ

naupēgos	13E	ploutos	12A
neos	2B	poiētēs	3B, 6B, 12A, 12B
nikē	14A	poikilma	6C
nomos	5E	polemos	6B, 14A
nosos	12B	polis	2C, 3A, 14B
nous	3E	ponēria	12C
		pous	4C
oiketēs	4C	pragma	2C, 3C, 3E, 4D, 4E, 12B
oikia	13E	praksis	5D, 8E, 9B
oikos	14B	presbytēs	4A, 5A, 15D
oikodomos	13E	progonos	11B
orgē	7B		
ōpheleia	13B, 13C	rigos	4D
ophelos	4E		
ousia	11A	sathros	5C
		skalēnos	12D
pathos	11A	skōmma	11C
Panathēnaia	6C	sophia	3C, 3D, 4B, 9B, 11E, 12A, 14D
paradeigma	6E	sophos	2C, 5B, 11D, 16A
patēr	4A, 4B, 4C, 4D, 4E, 5B, 5D, 6A, 6D, 8B, 9A, 15D	stoa	2A
		stratēgos	14A
pelatēs	4C	syngeneia	11C
penia	12B	skholē	6C
peplos	6C		
philanthrōpia	3D	taphros	4C
phonos	4A, 4B, 4D, 4E, 5D, 6D, 9A, 15D	tekmērion	5E, 9A
phyton	2D	tekhnē	11D, 14E
ploion	13E	thanatos	9C

EUTHYPHRON

theion	3B, 3C, 4E	therapeia	12E, 13A, 13B,
theos	3B, 6A, 6B, 6C,		13C, 13D
	6E, 7B, 7D, 7E,	thēs	15D
	8A, 8B, 8D, 8E,	timē	15A
	9A, 9B, 9C, 9D,	tropos	2C, 15D
	9E, 10A, 10D,	trophē	14A
	10E, 11A, 11B,	tryphē	11E
	12E, 13A, 13B,		
	13D, 13E, 14A,		
	14B, 14C, 14D,		
	14E, 15A, 15B,		
	15C, 15D		

ΕΥΘΥΦΡΩΝ

Euthyphron

Dindarlık Üzerine

Platon

Euthyphron, Platon'un gençlik dönemi diyalogları arasında sayılır ve konu itibarıyla *Sokrates'in Savunması*, *Kriton* ve *Phaidon* diyaloglarıyla bir bütünlük oluşturur. Diyalogta İÖ 399 yılında dinsizlik ve gençlerin ahlakını bozma suçlamalarıyla yargılanıp idama mahkum edilen Sokrates'in yargılanmasından hemen önceki süreç anlatılmaktadır. Sokrates burada, kendisine yöneltilen en önemli suçlamalardan biri olan dinsizlik suçlamasına karşı mahkeme önünde yapacağı savunmada izleyeceği yolun temel taşlarını döşer gibidir. İşlediği bir cinayet yüzünden babasını dava etmekte ısrar eden ve bunun dindarca bir eylem olduğunda direten Euthyphron'un bu kişisel davasının yanına Sokrates kendi davasını koyar ve bu davayı ahlaki, siyasi ve hukuki yönleriyle ele alarak dindarlığın ve dinsizliğin ne olduğunu tartışmaya açar. Derin bir bakış açısı ve titiz akıl yürütmelerle dindarlık anlayışını sorgular ve Euthyphron'un şahsında Atina toplumuna din duyusunun kaynağını düşündürmeye çalışır, kısacası dinin gündelik yaşamla, ahlakla, siyasetle, hukukla temas eden yanlarını ince bir alayla gözler önüne serer.

www.kabalcı.com.tr

ISBN 978-975-997-176-2

9 789759 971762

www.kabalcıyayinevi.com

10 TL

